

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan toimintakertomus 2015–2019

TANE

tasa-arvoasiain
neuvottelukunta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan toimintakertomus 2015–2019

TANE-julkaisuja (2023) 20

Julkaisija: Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Taitto: Nina Järviö

Kannen kuva: Jenni Holma

ISBN 978-952-00-8680-0 (PDF)

ISSN 1459-0069

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Suojattu tekijänoikeuksilla

TANE

tasa-arvoasiain
neuvottelukunta

Sisällys

Johdanto	5
Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kokoonpano	7
Jäsenet	7
Pysyvät asiantuntijat	8
Työvaliokunnan jäsenet	9
TANE:n sihteeristö	10
Pääsihteerit	10
Osastosihteerit	10
Suunnittelijat	10
Korkeakouluharjoittelijat	10
Työkokeilu	10
TANE:n kauden aihealueet	11
Jaostot ja työryhmät	13
Miesjaosto ja Miehen työ -palkinto	13
Sukupuoli, talous ja valta -jaosto	22
Kunta- ja itsehallintoaluetöryhmä	25
Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta -työryhmä	27
Suomalainen tasa-arvopolitiikka	29
Hallituksen tasa-arvo-ohjelma	29
Tasa-arvolaki ja lakia valvovan tasa-arvovaltuutetun asema	30
Talouspolitiikan ja työelämän tasa-arvo	32
Sukupuoli ja talous – tapahtumia ja näkökulmia	32
Sukupuoli julkisen talouden suunnitelmissa ja talousarvioesityksissä	32
Samapalkkaisuus	34
Työelämään liittyviä asiantuntijalausuntoja ja -kuulemisia	36
Vaalityö	38
Kuntavaalit 2017	38
Eduskuntavaalit 2019	42
Juhlavuodet	45
Suomi 100 -juhlavuosi: 100 tasa-arvotekoa	45
Naisten täydet poliittiset oikeudet 110 vuotta	48
TANE 45 vuotta	49

Sukupuoli, väkivalta ja häirintä	50
Kansainväliset sopimukset ja väkivalta	50
Raiskausrikokset	51
Seksuaalinen häirintä ja #metoo	52
Ihmiskauppa ja prostituutio	54
Sote- ja maakuntaudistus	56
Mitä TANE nosti esiin maakuntaudistuksesta?	56
Mitä TANE nosti esiin sote-uudistuksesta?	57
Mitä TANE nosti esiin alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista?	59
Vanhemmuus ja lapsen etu	61
Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta	61
Julkaisu: Sukupuolten tasa-arvo neuvolan asiakastyössä	62
Kasvatus ja koulutus	64
Sukupuolten tasa-arvo kouluissa	64
Varhaiskasvatus	65
Muita	67
Miehiä ja naisihmisiä – Suomen kielen seksismi ja sen purkaminen	68
Maanpuolustus ja tasa-arvo	70
Julkaisujen digitointi	72
Liitteet	73
Liite 1: Tilaisuudet	73
Liite 2: Lausunnot	75
Liite 3: Julkaisut ja esitteet	81
Liite 4: Tanen hallitusohjelmatavoitteet 2019-2023	82

Johdanto

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) on pysyväluonteinen, sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva neuvottelukunta. Vuonna 1972 perustetulla TANE:lla on valtionhallinnossa neuvoa-antava rooli.

Valtioneuvosto asetti 29.10.2015 tasa-arvoasiain neuvottelukunnan eduskunnan toimikaudeksi vuosille 2015–2019. Neuvottelukunta toimi siihen asti, kunnes uusi neuvottelukunta asetettiin 19.9.2019.

TANE edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa. Neuvottelukunta on tasa-arvopoliittinen toimija, joka tekee aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja tasa-arvoon vaikuttavan lainsäädännön ja muiden toimenpiteiden kehittämiseksi. TANE on nostanut lausunnoissaan ja asiantuntijakuulemisissa esiin sukupuolten tasa-arvon monimuotoisena ilmiönä. Toimikauden aikana annetut lausunnot löytyvät toimintakertomuksen liitteestä 2.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tehtävänä on siitä annetun asetuksen 22.8.1986/638 mukaisesti:

- seurata ja edistää naisten ja miesten tasa-arvon toteuttamista yhteiskunnassa
- tehdä aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja tasa-arvoon vaikuttavan lainsäädännön ja muiden toimenpiteiden kehittämiseksi
- huolehtia yhteistyön edistämisestä viranomaisten, työmarkkinajärjestöjen ja muiden yhteisöjen kesken
- edistää sukupuolten tasa-arvoa koskevaa tutkimustoimintaa ja tutkimustulosten hyödyntämistä
- seurata alan kansainvälistä kehitystä.

TANE:ssa eduskuntapuolueet ovat edustettuina eduskuntavaalien tuloksen mukaisessa suhteessa. Puolueiden lisäksi TANE:ssa oli kaudella 2015–2019 pysyvinä asiantuntijajäsenenä neljä kattojärjestöä: Miesjärjestöjen keskusliitto ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry, Naisjärjestöt Yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry ja Seta ry.

Kaudella 2015–2019 neuvottelukunta asetti asioiden valmistelua varten keskuudestaan työvaliokunnan sekä jaostoja ja työryhmiä. Jaostot ja työryhmät toimivat aihepiiriensä asiantuntijoina ja valmistelivat neuvottelukunnan päätöksiä, ja niihin kutsuttiin myös pysyviä asiantuntijoita. Jaostoissa poliitikot, viranhaltijat, tutkijat ja järjestöjen edustajat valmistelivat yhdessä TANE:n päätöksiä. Jaostot ja TANE toimivat myös linkkinä kansalaisjärjestöjen ja valtion päätöksenteon välillä.

TANE täydentää omalla selkeästi erillisellä roolillaan tasa-arvopolitiikan suunnittelua ja toteuttamista. Neuvottelukunta seurasi alan kansainvälistä kehitystä osallistumalla muun muassa YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan kokouksiin (*Commission on the Status of Women, CSW*) vuosina 2016–2019. TANE:n työvaliokunta vieraili Zagrebissa, Kroatiaassa, tutustumassa maan tasa-arvotilanteeseen ja osallistumassa Kroatian 100 tasa-arvotekoa -kampanjan julkistukseen. Lisäksi TANE vastaanotti toimikautensa aikana ulkomaisia delegaatioita ja miesjaoston edustajat osallistuivat poikien ja miesten tasa-arvoon liittyviin kansainvälisiin tilaisuuksiin.

Sukupuolentutkijoiden ja poliitikkojen yhteistyö TANE:ssa ja sen jaostoissa on kansainvälisesti arvioiden ainutlaatuista. TANE yhdistää tasa-arvopolitiikan ja sukupuolentutkimuksen, ja sillä on ollut keskeinen asema kehitettäessä suomalaista sukupuolentutkimukseen pohjautuvaa tasa-arvopolitiikkaa. Kaudella 2015–2019 Tanen jaostoissa oli edustettuna Sukupuolentutkimuksen seura – Sällskapet för genusforskning ry (SUNS), Suomen Miestutkimuksen Seura ry sekä monia alan tutkimushankkeita. Neuvottelukunta on tarjonnut merkittävän valtakunnallisen foorumin, jossa sukupuolentutkijat eri puolilta Suomea ovat edistäneet sukupuolten tasa-arvoa yhdessä viranhaltijoiden ja poliitikkojen kanssa.

Neuvottelukunnan perustamissa työryhmissä vaikutetaan uuteen lainsäädäntöön muun muassa seuraamalla lainsäädäntöprosesseja ja antamalla lausuntoja. TANE toimii sukupuolivaikutusten arvioinnin asiantuntijana muistuttaen, että lakihankkeiden sukupuolivaikutusten ja tasa-arvon edistämismahdollisuuksien arviointi on hallinnollinen keino toteuttaa tasa-arvolain (609/1986) 4 §:ssä säädettyä viranomaisen velvollisuutta edistää tasa-arvoa.

TANE:n toiminnassa korostuvat yhteistyön edistäminen, tasa-arvon edelläkävijyys ja asiantuntijuus. Toimikaudelle 2015–2019 neuvottelukunnassa käsiteltiin yhteiskunnallisesti ajankohtaisia ja merkittäviä kysymyksiä, kuten sukupuolistunutta väkivaltaa ja häirintää, valmisteilla ollutta sote- ja maakuntauudistusta sekä esimerkiksi vanhemmuuden tasa-arvoista jakautumista. Toimikaudella käynnistettiin myös tasa-arvotekoihin keskittyvä yhteistyöhanke Naisjärjestöjen keskusliiton kanssa Suomi 100 -juhlavuoden kunniaksi.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kokoonpano

Eduskuntapuolueet nimesivät neuvottelukunnan jäsenet kaudelle 2015–2019. Lisäksi asiantuntijajäseninä ovat Miesjärjestöjen keskusliitto ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry, Naisjärjestöt Yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry ja Seta ry. Sihteerinä toimi TANE:n pääsihteeri.

Neuvottelukunnan toimikausi oli 29.10.2015–19.9.2019.

Jäsenet

Henkilökohtaiset varajäsenet merkitty suluissa.

Puheenjohtaja: kansanedustaja Sari Raassina, Kansallinen Kokoomus

Varapuheenjohtaja: pääsihteeri Kirsi Marttinen, Suomen Keskusta

Suomen Keskusta

poliittinen sihteeri Jirka Hakala (lakimies Seija Turtiainen)

kansanedustaja Martti Talja (projektipäällikkö Elina Havu)

Perussuomalaiset

yrittäjä Jarmo Keto 29.10.2015–23.2.2018, Juha Järä 23.2.2018–19.9.2019 (kaupunginvaltuutettu Niilo Kärki)

varakansanedustaja Mari Rantanen 29.10.2015–23.2.2018, diplomi-insinööri Anneli Manninen 23.2.2018–19.9.2019¹ (lastentarhanopettaja Marja-Leena Gröhn 29.10.2015–23.2.2018, filosofian maisteri Pekka Sini-salo 23.2.2018–19.9.2019²)

Kansallinen Kokoomus

kansanedustaja Kai Mykkänen 29.10.2015–20.9.2016, kansanedustaja Juhana Vartiainen 20.9.2016–19.9.2019 (pääsihteeri Jenny Nyman 29.10.2015–20.9.2016, pääsihteeri Maija Kangasniemi 20.9.2016–2.6.2017, pääsihteeri Jutta Wirén 2.6.2017–19.9.2019)

---

1 Sininen tulevaisuus 06/2017 alkaen

2 Sininen tulevaisuus 06/2017 alkaen

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

erikoistutkija Tapio Bergholm (toiminnanjohtaja Merja-Hannele Vuohelainen)

kansanedustaja Tarja Filatov (poliittinen sihteeri Matias Mäkynen)

Vihreä liitto

kansanedustaja Outi Alanko-Kahiluoto (kansanedustaja Olli-Poika Parviainen 29.10.2015–23.2.2018, puoluesihteeri Lasse Miettinen 23.2.2018–19.9.2019)

Vasemmistoliitto

jäsen- ja tiedotussihteeri Silla Kakkola (kansanedustaja Kari Uotila)

Suomen ruotsalainen kansanpuolue

kansanedustaja Eva Biaudet (kansanedustaja Anders Adlercreutz)

Pysyvät asiantuntijat

Miesjärjestöjen keskusliitto ry

puheenjohtaja Rolf Paqvalin (varapuheenjohtaja Jyrki Lohi)

Naisjärjestöjen Keskusliitto ry

pääsihteeri Terhi Heinilä (järjestösihteeri Sonja Tihveräinen 29.10.2015–19.4.2016, järjestösihteeri Anniina Vainio 19.4.2016–1.8.2016 ja 31.8.2018–19.9.2019, järjestösihteeri Anni Hyvärinen 1.8.2016–31.8.2018)

Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry

pääsihteeri Johanna Pakkanen (pääsihteeri Milla Pyykkönen 29.10.2015–14.5.2016 ja 21.8.2017–19.9.2019, hallituksen jäsen Taru Anttonen 14.5.2016–21.8.2017)

Seta ry

varapuheenjohtaja Sara Sundell (hallituksen jäsen Henna Vidén)

Työvaliokunnan jäsenet

Sari Raassina, pj (kok.) (Jenny Nyman (kok.) 29.10.2015–20.9.2016, Maija Kangasniemi (kok.) 20.9.2016–2.6.2017, Jutta Wirén (kok.) 2.6.2017–19.9.2019)

Kirsi Marttinen, vpj (kesk.) (Jirka Hakala (kesk.))

Mari Rantanen (ps.) 29.10.2015–8.5.2018, Pekka Sinisalo (sin.) 8.5.2018–19.9.2019 (Jarmo Keto (ps.) 29.10.2015–8.5.2018, Juha Järä 8.5.2018–19.9.2019)

Tapio Bergholm (sd.) (Silla Kakkola (vas.))

Outi Alanko-Kahiluoto (vihr.) (Eva Biaudet (r.))

TANE:n sihteeristö

Neuvottelukunnan pysyvässä sihteeristössä toimi kaudella 2015–2019 pääsihteeri, suunnittelija sekä osastosihteeri. Korkeakouluharjoittelijoita oli kauden aikana neljä henkilöä ja työkokeilussa yksi henkilö

Pääsihteerit

Hannele Varsa 17.9.2003- (virkavapaalla 18.4.2016–1.8.2017)

Milla Sandt 1.2.2017–9.8.2017 (sijainen)

Tanja Auvinen 25.4.2016–31.1.2017 (sijainen)

Osastosihteerit

Annika Aulaskari 1.4.2019–4.10.2019

Anne Silfverberg 1.11.1973–31.3.2019

Suunnittelijat

Mari-Elina McAteer 1.8.2019–31.10.2019

Niina Hinkkanen 4.3.2019–31.7.2019

Anni Hyvärinen 30.8.2018–6.3.2019

Milla Sandt 29.2.2016–31.1.2017 ja 10.8.2017–31.8.2018

Heidi Haggrén 1.3.2017–9.8.2017

Korkeakouluharjoittelijat

Virva Viljanen 2015

Anni Hyvärinen 2016

Elina Marttila 2018

Hanna Strandman 2019

Työkokeilu

Elina Hiipakka 2017

TANE:n kauden aihealueet

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kauden aihealueet hyväksyttiin neuvottelukunnan kokouksessa 26.1.2016.

Talouspolitiikan ja työelämän tasa-arvo

- Työelämän muutokset, trendit, lainsäädäntö
- Työelämän muutokset, rakenteelliset, esim. robotisaatio
- Työllisyys- ja talouspolitiikan sukupuolivaikutusten arviointi
- Köyhyyden, syrjäytymisen ja eriarvoisuuden sukupuolivaikutukset
- Samapalkkaisuus

Vanhemmuus, lapsen etu

- Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen
- Sukupuolitietoinen vanhempainvapaaudistus kohti 6+6+6-mallia
- Isyyden vahvistaminen
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta
- Miesten asema huoltajuuskiistoissa ja etävanhemman asema eron jälkeen

Päätöksenteko

- Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan vaikuttaminen, ohjelman toimeenpanon aktiivinen seuraaminen ja siihen vaikuttaminen, mahdolliset yhteistyökohteet
- Kunta- ja itsehallintoalueuudistuksen sukupuolivaikutukset
- Suomi 100 vuotta 2017, naisten asema, sukupuoli; 100 tasa-arvotekoa -hanke
- Vuoden 2017 kuntavaalien, maakuntavaalien ja 2019 eduskuntavaalien tasa-arvotyö
- TANE:n hallitusohjelmatavoitteet vuosina 2019–2023
- TANE reagoi tehtäviensä mukaisesti ajankohtaisiin keskeisiin tasa-arvopoliittisiin kysymyksiin sopiviksi katsomillaan tavoilla.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen, sukupuolivaikutusten arvioinnin jalkauttaminen

- Kaikissa merkittävässä hankkeissa
- Valtioneuvostossa
- Eduskunnan työssä
- Kunnissa

Kasvatus, koulutus, tutkimus

- Sukupuolitietoisien kasvatuksen ja koulutuksen edistäminen varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen ja opettajankoulutukseen
- Koulutuksesta ja työelämästä syrjäytyneiden tilanne
- Asevelvollisuus, koulutus, syrjäytyminen
- Sukupuolentutkimuksen aseman vahvistaminen ja tutkimustiedon käyttö päätöksenteossa

Miesten ja naisten moninaisuus sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

- Sukupuolitietoinen terveystieteiden politiikka
- Vanheneminen ja sukupuoli, ikäihmiset
- Miesten ja naisten moninaisuus. Yhdenvertaisuusajattelu tasa-arvopolitiikan sisällä, mm. saamelaiset, romanit, maahanmuuttajat, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt sekä vammaiset miehet ja naiset
- Moniperusteinen syrjintä
- Maahanmuuttopolitiikka ja sukupuoli

Sukupuolistuneen väkivallan vähentäminen

- EN:n naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vähentämisen yleissopimuksen ns. Istanbulin sopimuksen toimeenpano Suomessa
- nollatoleranssi seksuaaliselle häirinnälle, toimenpiteet

Ihmiskauppa ja prostituutio

- Seksin oston kriminalisointi
- Exit - prostituutiosta irrottautumistyö
- Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja auttamisjärjestelmään ohjaaminen

Sosiaalisesti kestävä kehitys

- YK:n sosiaalisesti kestävien tavoitteiden (SDGs) edistäminen Suomessa

Jaostot ja työryhmät

TANE asetti toimikaudelle 2015–2019 kaksi jaostoa: Miesjaoston sekä Sukupuoli, talous ja valta -jaoston. Jaostot ovat olennainen osa TANE:n toimintaa, sillä ne toimivat oman alueensa asiantuntijoina ja valmistelevat neuvottelukunnan päätöksiä. Jaostot ja työryhmät koostuvat varsinaisista jäsenistä, varajäsenistä sekä kutsuttujen asiantuntijatahojen nimittämistä jäsenistä.

Kauden aikana toimi Kunta- ja itsehallintotyöryhmä, Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta -työryhmä sekä muita työryhmiä, kuten hallitusohjelma- ja eduskuntavaalityöryhmä ja kuntavaalityöryhmä.

Jaostot asetetaan koko neuvottelukunnan toimikaudeksi, kun taas työryhmiä voidaan perustaa tarpeen vaatiessa kesken kauden ja ne voivat toimia lyhyemmän aikaa. Sihteeristön edustaja toimi jaostojen ja työryhmien kokousten sihteerinä.

Miesjaosto ja Miehen työ -palkinto

Miesjaosto on tehnyt miesten parissa tehtävää tasa-arvotyötä tunnetuksi jo pitkään. Jaosto on herätellyt yhteiskunnallista miespoliittista keskustelua ja nostanut esiin miesnäkökulmia suomalaisessa tasa-arvokeskustelussa vuodesta 1988 alkaen.

Miesjaosto käsittelee erityisesti poikiin ja miehiin liittyviä tasa-arvokysymyksiä sekä toimii asiantuntijoiden kohtaamis- ja yhteistyöfoorumina. Jaoston keskeisinä tehtävinä on nostaa esiin ajankohtaisia miehiin ja poikiin liittyviä tasa-arvokysymyksiä ja kehittää yhteistyötä miesten ja poikien kanssa toimivien tahojen kanssa. Miesjaosto esimerkiksi valmistelee vuosittain neuvottelukunnalle esityksen Miehen työ -palkinnon saajasta. Miesjaoston työn keskeisenä ajatuksena on, että tasa-arvosta ja perinteisten sukupuoliroolien purkamisesta hyötyvät kaikki sukupuolet.

Miesjaosto on tietävästi pisimpään yhtäjaksoisesti toiminut, tasa-arvoasioita miesnäkökulmista käsittelevä asiantuntijataho valtionhallinnossa kansainvälisessäkin vertailussa. Kaudella 2015–2019 toiminut Miesjaosto on järjestyksessään kymmenes ja se juhli 30-vuotisjuhlaansa vuonna 2018.

Miesjaosto on toiminut vuosien varrella myös monen uudenlaisen toiminnan ja asiantuntemuksen muodostamisen alullepanijana. Vuonna 2018 julkaistu teos Poikatutkimus (toim. Kivijärvi, Antti; Huuki, Tuija & Lunabba, Harry) sai alkunsa tasa-arvoasiain neuvottelukunnan koolle kutsuman poikatutkimuksen ja poikatyön toimijoiden joukosta. Työryhmä kokoontui pääsihteerin Han-

nele Varsan ja tutkija Arto Jokisen johdolla ja siihen oli koottu asiantuntijoita järjestökentältä ja yliopistoista. Miesjaoston jäsenet ovat olleet hyvin aktiivisia ja vierailleet useissa tapahtumissa sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Jaoston sihteerinä toimi TANE:n suunnittelija.

Kokoonpano

- Puheenjohtaja Jarmo Keto, Perussuomalaiset, 22.1.2018 asti, Jirka Hakala, Suomen Keskusta, 22.1.2018 alkaen
- Varapuheenjohtaja Jirka Hakala, Suomen Keskusta, 22.1.2018 asti, Tapio Bergholm, Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue, 22.1.2018 alkaen (Martti Talja, Suomen Keskusta)
- Anders Adlercreutz, Suomen ruotsalainen kansanpuolue
- Jenny Nyman 20.9.2016 asti, Maija Kangasniemi, 20.9.2016–2.6.2017, Jutta Wirén 2.6.2017 alkaen (Kai Mykkänen 27.5.2018 asti), Kansallinen Kokoomus
- Olli-Poika Parviainen, Vihreä liitto
- Kari Uotila (Silla Kakkola), Vasemmistoliitto
- Merja-Hannele Vuohelainen (Tapio Bergholm 22.1.2018 asti), Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue

Asiantuntijajäsenet

- Ensi- ja turvakotien liitto (Miestyön kehittämiskeskus): Jussi Pulli (Veli-Matti Toikka)
- Miesjärjestöjen keskusliitto ry: Jukka Lampinen 31.8.2018 asti, Petri Kolmonen 31.8.2018 alkaen (Juha Järä 2.6.2017 asti, Harri Salonen 2.6.2017–31.8.2018, Jukka Lampinen 31.8.2018 alkaen)
- Monimuotoiset perheet -verkosto: Anna Moring (Jenni Kerppola-Pesu)
- Naisjärjestöt Yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete, Nytkis ry: Ilana Aalto (Riikka Korpinurmi)
- Profeministimiehet ry: Kim Meyer (Bert Bjarland)
- Poikien talo: Kalle Laanterä (Tatu Tossavainen 2.6.2017 asti, Johan Pirttikangas 2.6.2017–13.11.2017, Kimmo Saastamoinen 13.11.2017 alkaen)
- Seta ry: Anssi Pirttijärvi 1.8.2017 asti, Krister Karttunen 1.8.2017 alkaen (Viima Lampinen)
- Suomen Miestutkimuksen Seura ry: Teemu Tallberg (Johanna Lammi-Taskula)
- Väestöliitto (Poikien ja nuorten miesten keskus): Joonas Kekkonen 17.9.2018 asti, Miguel Reyes 17.9.2018 alkaen (Katja Varjos 17.9.2018 asti, Antti Lehtinen 17.9.2018 alkaen)

Toiminnan painopisteet kaudella 2016–2019

- Vanhemmuus ja isyys
- Väkivalta
- Miesten ja sukupuolen moninaisuus sekä translaki
- Koulutusvaje ja miesten työllisyys
- Miesten terveysongelmat
- Asevelvollisuus
- Miestutkimuksen asema

Toiminnan painopisteet näkyivät erityisesti jaoston tekemissä vierailuissa ja kokouksiin kutsuttujen asiantuntijoiden käsittelemissä aiheissa.

Jaoston vierailut ja vierailijat

Miesjaosto vieraili kauden aikana Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella (THL), puolustusministeriössä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestössä SAK:ssa, Väestöliitossa sekä Monimuotoiset perheet -verkostossa. Vierailujen aikana kuultiin ajankohtaisia alustuksia ja keskusteltiin vierailujen teemoista.

Marraskuussa 2016 jaosto vieraili THL:ssä, jossa kuultiin miesten terveydestä ja terveyseroista, sekä isien ja isyyden tukemisesta neuvolassa. THL:n tutkimusprofessori Seppo Koskinen esitteli jaostolle viimeaikaisia tilastoja liittyen miesten terveyteen ja terveyseroihin. Sekä naisilla että miehillä elinaika on pidentynyt ja terveys sekä toimintakyky parantuneet, mutta kuolleisuuden sukupuoliero on kaventunut hitaasti. Myös miesten välillä on eroja, sillä sosioekonomiset ja siviilisäätyjen väliset terveyserot ovat miehillä erityisen jyrkkiä. THL:n tutkimuspäällikkö Tuovi Hakulinen puolestaan esitteli, miten isät ja isyys otetaan huomioon neuvolan erilaisissa prosesseissa. Esimerkiksi uuden isyylain myötä isyyden vahvistaminen onnistuu neuvolakäyntien yhteydessä jo ennen lapsen syntymää.

Jaosto vieraili puolustusministeriössä helmikuussa 2017. Puolustusministeriön vanhempi osastoesiupseeri Pasi Rantakari esitteli jaostolle puolustusministeriön toimintaa ja puolustuselontekoa sukupuolinäkökulmasta.

Vierailulla SAK:ssa huhtikuussa 2017 jaoston jäsen, SAK:n erikoistutkija ja tasa-arvovastaava Tapio Bergholm esitteli SAK:n tasa-arvotyötä ja erityisesti miesten tasa-arvokysymyksiä tasa-arvopolitiikassa. Bergholm avasi miesten koulutus-, terveys- ja työllisyysaasteita, mutta muistutti myös, että monilla miehillä menee entistä paremmin. Tämän lisäksi Tilastokeskuksen entinen kehittämisspäällikkö, tutkija Pekka Myrskylä esitteli tilastotutkimusta sukupuolesta, koulutuksesta ja työstä.

Toukokuussa 2017 Miesjaosto vieraili Väestöliitossa, jossa jaoston jäsen Poikien Puhelimen esimies Miguel Reyes esitteli Poikien Puhelinta ja sen toimintaa. Poikien Puhelin on auttava puhelin- ja verkkopalvelu alle 20-vuotiaille pojille ja nuorille miehille, jossa poikien kysymyksiin vastaa aina joku Väestöliiton miespuolinen työntekijä. Pojat kysyvät palvelussa hyvin monenlaisista teemoista, mutta Reyesin mukaan puheluita hallitsevat erityisesti keskustelut kasvusta, moraalista, seksuaalisuudesta ja väkivallasta. Anneli Miettinen puolestaan esitteli jaostolle Väestöntutkimuslaitoksen perhetutkimusta, kuten lapsettomuuteen ja erolanteisiin liittyviä tilastoja.

Kauden viimeisen vierailunsa jaosto teki Monimuotoiset perheet -verkostoon helmikuussa 2018. Vierailulla jaoston jäsen ja verkoston projektipäällikkö Anna Moring esitteli verkoston toimintaa. Monimuotoiset perheet -verkosto toimii kattoverkostona kymmenelle itsenäiselle perhejärjestölle ja se tekee muun muassa yhteistä vaikuttamistyötä. Tavoitteena on koota tietoa monimuotoisten perheiden tilanteista ja tuoda se päättäjien käyttöön, jotta perhepolitiikassa huomioitaisiin erilaisten perheiden tilanteet.

Jaoston kokouksissa kävi kauden aikana myös useita vierailijoita:

- Yliaktuaari Sampo Pehkonen ja yliaktuaari Anu Uttu, Tilastokeskus sekä Pauli Sumanen, elokuu 2016. Esityksiä ja keskustelua sukupuolten välisistä palkkaeroista.
- Hanketyöntekijä Jussi Pekkola ja kehittämis- ja koulutuspäällikkö Peter Peitsalo, Miessakit ry, syyskuu 2017. Väkivaltaa kokeneet miehet -hankkeen yhteydessä toteutetun Vaiettu väkivalta -kyselytutkimuksen esittelyä. Syksyllä 2016 toteutettu verkkokysely kartoitti miesten kohtaamaa väkivaltaa.
- Petteri Eerola ja Hanna Ojala, Suomen Miestutkimuksen Seura ja Antti Kivijärvi, Nuorisotutkimusseura, lokakuu 2018. Tampereen yliopiston tutkijat, ikääntymisen tutkija Hanna Ojala sekä Suomen Miestutkimuksen Seuran (SuMS) puheenjohtaja, tutkijatohtori Petteri Eerola esittelivät miestutkimuksen kenttää seuran näkökulmasta. Nuorisotutkimusseuran tutkija Antti Kivijärvi esitteli tuoreen Poikatutkimus-kirjan (toim. Antti Kivijärvi, Tuija Huuki & Harry Lunabba) teemoja.
- Projektipäällikkö Marianne Heikkilä, Lapsistrategia 2040, joulukuu 2018. Keskustelua kansallisen lapsistrategian valmistelusta ja siihen liittyvistä ilmiöistä, kuten syntyvyyden laskusta, työn murroksesta ja hoivaan liittyvistä sukupuolinormeista.
- Janne Salakka, Kasper Kivistö ja Elina Nikulainen, Miehet ry, tammikuu 2019. Keskustelua hiljattain perustetusta Miehet ry:stä, sen toiminnasta ja tavoitteista sekä mahdollisesta yhteistyöstä tulevaisuudessa.

Kansainvälinen yhteistyö

Miesjaosto teki kansainvälistä yhteistyötä osallistumalla miehiä ja tasa-arvoa käsitteleviin konferensseihin.

Miesjaosto osallistui Luxembourgin ja Saksan järjestämään EU-tason konferenssiin *3rd International Conference on Men & Equal Opportunities* (ICMEO) 17.–18.10.2016. Konferenssi järjestettiin Luxembourgin ja siihen osallistuivat TANE:n edustajina Miesjaoston Jirka Hakala ja Tapio Bergholm, sekä jaoston sihteeri Milla Sandt. Joka toinen vuosi järjestettävän konferenssin teemana oli erityisesti miehiin ja hoivaan liittyvät kysymykset. Konferenssin teema oli *Who cares? Who shares? Men as agents and beneficiaries in Gender Equality policies*. Tavoitteena oli avata uusia näkökulmia siihen, mitä hoiva on miesten näkökulmasta ja miten hoiva yhteiskunnallisena ja poliittisena ilmiönä saataisiin tasaisemmin jaettua myös miehille.

Miesjaosto osallistui myös seuraavaan ICMEO-konferenssiin, *4th International Conference on Men and Equal Opportunities* 15.–16.5.2018. Konferenssi järjestettiin Tukholmassa ja siihen osallistuivat Miesjaostosta Kalle Laanterä ja Veli-Matti Toikka. Konferenssin teemana oli *Masculinity and norm critical work – Challenging norms, Changing ways – Gender equality work with boys and young men*. Konferenssin yhteydessä järjestettiin myös MenEngage Norden -verkoston avoin tapaaminen, jonka tavoitteena oli vahvistaa ja kehittää yhteistyötä ja verkostoa miesten parissa toimivien tasa-arvotoimijoiden välille.

Konferenssin puheenvuoroissa ja työpajoissa tarkasteltiin maskuliinisuutta eri näkökulmista, ja tarkasteluun otettiin myös etuoikeudet ja intersektionaalinen näkökulma. Keskiössä oli sen pohtiminen, miten miehet ja pojat saadaan mukaan tasa-arvotyöhön ja -keskusteluun. Konferenssi herätti pohdintaa siitä, että myös suomalaisessa keskustelussa maskuliinisuutta pitäisi käsitellä moninaisemmin ja tuoda esiin myös positiivisia asioita. Toisaalta siihen liittyviä teemoja pitää pystyä katsomaan monitasoisesti ja kriittisesti. Tasa-arvokeskustelun tulisi olla kutsuvaa myös miehille.

Vuonna 2017 Miesjaosto osallistui Pohjoismaisen ministerineuvoston ja Itämeren valtioiden neuvoston konferenssiin *Mobilizing Men and Boys for Gender Equality in the Baltic Sea Region* 23.5.2017. Konferenssi järjestettiin Reykjavikissa, Islannissa ja siihen osallistui Miesjaostosta Veli-Matti Toikka ja Joonas Kekkonen. Paikalla oli noin 70 päättäjää, vaikuttajaa sekä tasa-arvo- ja väkivaltatematikan parissa työskentelevää asiantuntijaa Pohjoismaiden ja Itämeren alueelta. Keskustelutilaisuudessa oltiin hyödynnetty The Barbershop

-konseptia, joka pyrkii vahvistamaan miesten roolia sukupuolten tasa-arvon ja naisten oikeuksien edistämiseksi. Tavoitteena oli löytää hyviä käytäntöjä ja uudenlaisia näkökulmia sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Keskustelujen teemoja olivat muun muassa sukupuoli ja stereotypiat, väkivalta, ihmiskauppa ja prostituutio.

Miesjaoston 30-vuotisjuhluvuosi

Miesjaosto juhlisti tällä kaudella 30-vuotista taivaltaan sukupuolten tasa-arvon ja poikien ja miesten aseman edistäjänä. Sen kunniaksi järjestettiin Miesjaoston 30-vuotisjuhlaseminaari ”Tasapeli – Nuoret, pelit ja sukupuoli”, sekä Miesjaoston juhlavastaanotto 7.11.2018.

Seminaari järjestettiin yhteistyössä Poikien Talon, Helsingin kaupungin nuorisopalvelujen Non-Toxic – Syrjimätön pelikulttuuri -hankkeen ja digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskus Verken kanssa. Se järjestettiin osana valtakunnallista Peliviikkoa, jota vietettiin 5.–11.11.2018.

Seminaarin asiantuntijapuheenvuorot ja paneelikeskustelu paneutuivat pelimaailman sukupuolirooleihin, syrjintään ja seksismiin. Toisaalta katsottiin pelimaailmaa ympäristönä, jossa voidaan myös edistää tasa-arvoa ja yhden-

Veikko Kuhmonen, Sari Raassina, Kari Uotila, Hannele Varsa, Tapio Bergholm ja Jirka Hakala Miesjaoston 30-vuotisjuhlailaisuudessa. Tilaisuudessa luovutettiin Uotilalle taiteilija Kuhmosen teos osana Miehen työ -palkintoa.

vertaisuutta. Asiantuntijapuheenvuorot pitivät Riikka Kaukinen (projektisuunnittelija, Helsingin kaupunki), Usva Friman (tohtorikoulutettava, Turun yliopisto), Mariina Hallikainen (toimitusjohtaja, Colossal Order) ja Elina Nikulainen (vt. toiminnanjohtaja, Suomen UN Women).

Paneelikeskustelussa *Pelimaailmassa omana itsenään?* keskusteltiin muun muassa siitä, millaisia mahdollisuuksia pelimaailma tarjoaa nuorille rakentaa ja ilmaista omaa identiteettiä ja sukupuolta, ja miten pelaaminen voi edistää sukupuolten tasa-arvoa. Mukana keskustelemassa olivat elektronisen urheilun liiton toiminnanjohtaja Mirka Tukia, digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskus Verken suunnittelija Pasi Tuominen sekä Helsingin kaupunginkirjaston koordinaattori Heikki Marjomaa.

Tilaisuuden avasi TANE:n puheenjohtaja Sari Raassina ja päätössanat piti Miesjaoston jäsen ja Poikien Talon johtaja Kalle Laanterä. Tilaisuuden juonsi Miesjaoston puheenjohtaja Jirka Hakala.

[Tasapeli-seminaarin tallenne on katsottavissa TANE:n Youtube-kanavalla](#)

Seminaarin jälkeen pidettiin Miesjaoston juhlavastaanotto, jossa muisteltiin jaoston vaiheita vuosien varrelta. Tilaisuuden avasi TANE:n puheenjohtaja Sari Raassina. Vastaanoton yhteydessä jaettiin Miehen työ 2018 -palkinto sekä kuultiin puheenvuoroja entisiltä ja nykyisiltä jäseniltä, sihteereiltä ja Miehen työ -palkinnon saaneilta. Juontaja Arto Tiihosen haastatteluissa muisteltiin Miesjaoston toimintaa, keskusteltiin ajankohtaisista mieskysymyksistä ja katsottiin tulevaisuuteen. Seminaarin puheenvuoroissa korostui jaostossa käytävien keskustelujen tärkeys, niiden tarjoaminen uusien näkökulmien vuoksi. Myös monipuoliset seminaarit, uudet kohtaamiset ja yhteistyö nousivat puhujien sanoissa esiin.

Miehen työ -palkinnot

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta on jakanut Miehen työ -palkinnon vuodesta 1998 alkaen henkilölle tai taholle, joka on työllään tai muilla ansioillaan edistänyt sukupuolten tasa-arvon toteutumista erityisesti miehiin ja poikiin liittyen, ja joka on purkanut kapeita sukupuolinormeja. Neuvottelukunta valitsee tunnustuspalkinnon saajan Miesjaoston esityksestä. Palkinnolla halutaan muistuttaa, että tasa-arvon edistämisestä hyötyvät kaikki. Palkintoa jaettaessa huomioidaan työn pitkäjänteisyys ja samalla kannustetaan palkittuja tahoja jatkamaan tärkeää työtään.

2016: Ali Jahangiri ja Abdirahim "Husu" Hussein, YLE Puheen Ali ja Husu -ohjelma

Vuoden 2016 Miehen työ -palkinnon saivat YLE Puheella vuosina 2013–2016 esitetyn Ali ja Husu -ohjelman juontajat Ali Jahangiri ja Abdirahim "Husu" Hussein. Palkinto myönnettiin ansiokkaasta työstä mieheyteen ja maahanmuuttajuuteen liitettyjen stereotyyppien purkamiseksi. Paljon kuuntelijoita tavoittavan valtakunnallisen radiokanavan ohjelmassa suomalaista yhteiskuntaa ja tasa-arvokysymyksiä lähestyttiin huumorin ja positiivisuuden keinoin. Ohjelma herätti tärkeää yhteiskunnallista keskustelua ja haastoi perinteisiä käsityksiä suomalaisesta miehestä.

2017: Väestöliiton Poikien Puhelin

Väestöliiton Poikien Puhelin palkittiin sukupuolisensitiivisestä työstä poikien ja nuorten miesten kasvun tukemiseksi. Alle 20-vuotiaille tarkoitettu Poikien Puhelin auttaa kaikissa poikien ja nuorten miesten arkeen liittyvissä pulmissa. Helposti lähestyttävät, matalan kynnyksen tukiverkot kuten Poikien Puhelin ovat merkittävässä roolissa syrjäytymisen ehkäisemisessä ja varhaisen tuen tarjoamisessa. TANE halusi palkinnolla kiinnittää huomiota Poikien Puhelimessa tehtävään tärkeään työhön sekä siihen, miten pienillä resursseilla järjestöissä tehdään mittaamattoman arvokasta työtä nuorten hyvinvoinnin eteen. Palkinto luovutettiin tasa-arvoasiain neuvottelukunnan 45-vuotisjuhlan yhteydessä.

Väestöliiton Poikien Puhelimelle myönnettiin Miehen työ -palkinto 2017. Kuvaaja: Paula Ojansuu.

2018: Kari Uotila, kansanedustaja

Miehen työ 2018 -palkinto myönnettiin kansanedustaja Kari Uotilalle pitkäjänteisestä ja vaikuttavasta työstä rakenteellisen epätasa-arvon purkamiseksi erityisesti poikien ja miesten hyväksi. Uotila on edistänyt monia sukupuolten tasa-arvon kannalta tärkeitä aloitteita ja nostanut esiin muun muassa isyyteen ja kokonaisturvallisuuteen liittyviä tasa-arvokysymyksiä. Uotila on tehnyt tärkeää työtä myös tasa-arvon edistämiseksi urheilussa. Lisäksi vasemmistoliiton kansanedustaja Uotila on ollut perustamassa eduskunnan miesverkostoa ja vaikuttamassa kaupunginvaltuutettuna Eurooppalaisen tasa-arvon peruskirjan hyväksymiseen ja käyttöönottoon Espoossa. Uotila on tasa-arvoasiain neuvottelukunnan pitkäaikainen jäsen ja TANE:n Miesjaoston entinen puheenjohtaja. Palkinto luovutettiin neuvottelukunnan Miesjaoston 30-vuotisjuhlan yhteydessä.

2019: Isähaaste

Neuvottelukunta päätti vuonna 2019 jakaa Miehen työ -palkinnon taholle tai henkilölle, joka on aktiivisesti edistänyt työn ja perheen yhteensovittamista. Palkinto jaettiin Isähaasteelle isien työn ja perheen yhteensovittamisen edistämisestä asenteisiin ja työelämän käytäntöihin vaikuttamalla. Isähaaste haastoi työnantajia kehittämään kulttuuriaan ja käytäntöjään isien työn ja perheen yhteensovittamisen helpottamiseksi. Isähaaste lähti neljän isän – Mike Arvelan, Aku Karjalaisen, Tommi Koiviston ja Juho Toivolan – ideasta ja sen toteutti Fambition yhdessä Tekniikan akateemiset TEKin, Siili Solutionsin ja Knowitin kanssa. Haasteeseen osallistui myös 11 muuta työnantajaa. Isähaaste nosti ansiokkaasti esiin, että perheystävällisellä työkuulttuurilla ja isäystävällisellä johtamisella voidaan tukea isien työn ja perheen yhteensovittamista, ja näin edistää sekä miesten että naisten tasa-arvoa työelämässä ja vanhemmuudessa.

Sukupuoli, talous ja valta -jaosto

Sukupuoli, talous ja valta -jaosto jatkoi aiemman Sukupuoli ja valta -jaoston käsittelemiä aiheita. Jaosto käsittelee monipuolisesti erilaisia tasa-arvokysymyksiä, kuten työelämän ja koulutuksen tasa-arvoa, sukupuolittunutta väkivaltaa ja talouden tasa-arvokysymyksiä. Jaostolla on myös tärkeä rooli sukupuolentutkimuksen aseman vahvistamisessa ja tutkimustiedon tunnetuksi tekemisessä. Sukupuoli, talous ja valta -jaosto toimi sukupuolivaikutusten arvioimisen ja sukupuolitietoisien toiminnan edistäjänä ja keskustelun herättäjänä. Jaoston sihteerinä toimi TANE:n suunnittelija.

Kokoonpano

- Puheenjohtaja Tarja Filatov, Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue
- Varapuheenjohtaja Kai Mykkänen, Kansallinen Kokoomus, 20.9.2016 asti, Juhana Vartiainen, Kansallinen Kokoomus 20.9.2016 alkaen
- Outi Alanko-Kahiluoto, Vihreä liitto
- Eva Biaudet, Suomen ruotsalainen kansanpuolue
- Elina Havu (Kirsi Marttinen), Suomen Keskusta
- Silla Kakkola (Kari Uotila), Vasemmistoliitto
- Matias Mäkynen (Merja-Hannele Vuohelainen), Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
- Sari Raassina (Jenny Nyman 20.9.2016 asti, Maija Kangasniemi 20.9.2016–2.6.2017, Jutta Wirén 2.6.2017 alkaen), Kansallinen Kokoomus

Asiantuntijajäsenet

- Tasa-arvotiedon tuominen taloutta käsittelevään julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon -tutkimushanke (Koneen Säätio): Anna Elomäki (Hanna Ylöstalo),
- Yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti kestävä tulevaisuuden työelämä: politiikat ja toimintakäytännöt, tasa-arvo ja risteävät erot Suomessa (WeAll-konsortio, Suomen Akatemia, Strateginen tutkimus): Marjut Jyrkinen (Anna-Maija Lämsä)
- Tasa-arvon kysymykset lasten päivähoidon, esiopetuksen ja hoidon tukien järjestelmässä (CHILDCARE -hanke, Suomen Akatemia): Johanna Lammi-Taskula (Katja Repo),
- Terveystieteiden tutkimuskeskus, THL, Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen: Martta October (Helena Ewalds)
- Miesjärjestöjen keskusliitto ry: Teemu Hokkanen (Teemu Andresén 24.9.2018 asti, Jussi Juoni 24.9.2018 alkaen)
- Naisjärjestöjen Keskusliitto ry: Terttu Utriainen (Anniina Vainio (vapaalla

- 1.8.2016–31.8.2018), Anni Hyvärinen 1.8.2016–31.8.2018)
- Naisasialiitto Unioni ry: Milla Pyykkönen 14.5.2016 asti ja 21.8.2017 alkaen, Taru Anttonen 14.5.2016–21.8.2017 (Katju Aro)
  - Seta ry: Sara Sundell (Viima Lampinen)
  - Monika-Naiset liitto ry: Jenni Tuominen (Natalie Gerbert)
  - Tilastokeskus: Marjut Pietiläinen (Sampo Pehkonen)
  - Suomen Miestutkimuksen Seura ry: Jiri Nieminen (Petteri Eerola)
  - Sukupuolentutkimuksen seura ry: Hanna Ylöstalo

Toiminnan painopisteet kaudella 2016–2019

Sukupuoli, talous ja valta -jaosto päätti kaudella 2016–2019 keskittyä erityisesti kolmeen teemaan:

- sukupuolistunut väkivalta
- työelämä ja talous
- koulutus ja tutkimus

Väkivaltakysymyksiä käsiteltiin erityisesti Istanbulin sopimuksen näkökulmasta ja jaosto vierailikin naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan (NAPE) kokouksessa sosiaali- ja terveysministeriössä. NAPE:ssa seurataan Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa Suomessa.

Työelämän ja talouden kysymyksiä lähestyttiin muun muassa samapalkkaisuuden ja sukupuolittetun budjetoinnin kautta. Jaosto vieraili esimerkiksi valtiovarainministeriössä ja ministeriöiden toiminnallisten tasa-arvotyöryhmien (TTR) verkoston kokouksessa, joissa keskusteltiin muun muassa budjetin sukupuolivaikutusten arvioinnista.

Koulutusteeman osalta jaosto muun muassa vieraili opetus- ja kulttuuriministeriössä, jossa kuultiin vuoden 2015 PISA-tutkimuksen tuloksista ja keskusteltiin oppimiserosta. Kauden aikana kutsuttiin myös useita tutkijoita kuultavaksi ajankohtaisista aiheista.

Jaoston vierailut ja vierailijat

Jaosto vieraili Suomen Pankissa huhtikuussa 2016, jolloin jaosto tapasi Suomen Pankin johtoa keskustellakseen finanssipolitiikan sukupuolivaikutuksista. Aamukahvitilaisuuden avasi Suomen Pankin pääjohtaja Erkki Liikanen, jonka jälkeen henkilöstöpäällikkö Antti Vuorinen esitteli tasa-arvoa Suomen Pankin toiminnassa erityisesti henkilöstön näkökulmasta. Vanhempi neuvonantaja Helvi Kinnunen puolestaan puhui taantuman kustannuksista sukupolvi- ja

sukupuolinäkökulmasta. Kinnunen nosti esiin muun muassa taantuman negatiivisen vaikutuksen erityisesti nuorten tulokehitykseen ja työllisyyteen sekä sen, että varsinkin nuoria miehiä on jäänyt työmarkkinoiden ulkopuolelle. Toisaalta Suomessa 30–40-vuotiaat naiset ja yli 55-vuotiaat miehet ovat työvoiman ulkopuolella useammin kuin muissa Pohjoismaissa. Vierailu ja sen aikana käydyt keskustelut johtivat myös toisenlaiseen yhteistyöhön, kun TANE järjesti lokakuussa 2017 tasa-arvoista talouspolitiikkaa käsittelevän seminaarin yhteistyössä Tasa-arvovaje-hankkeen ja Suomen Pankin kanssa.

Valtiovarainministeriössä jaosto vieraili joulukuussa 2016. Vierailulla keskusteltiin ministeriön edustajien kanssa muun muassa budjetin sukupuolivaikutusten arvioinnista sekä yleisemmin sukupuolinäkökulmasta ja tasa-arvon valtavirtaistamisesta ministeriössä. Vierailu herätti keskustelua siitä, että sukupuolivaikutusten arvioinnille pitäisi varata riittävät resurssit ja osaaminen ministeriössä. Myös sukupuolivaikutusten arvioinnin tavoitteista keskusteltiin: arviointi itsessään ei riitä, vaan arvioinnista saatuja tietoja pitäisi hyödyntää esimerkiksi sukupuolitietoisessa budjetoinnissa.

Samoja teemoja käsiteltiin myös syyskuussa 2017, kun jaosto vieraili ministeriöiden toiminnallisten tasa-arvotyöryhmien (TTR) verkoston kokouksessa. Toiminnalliset tasa-arvotyöryhmät suunnittelevat ja tukevat sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ministeriössä. Tapaamisessa Jukka Mattila valtiovarainministeriöstä kertoi käynnistyvästä budjetin sukupuolivaikutusten arvioinnin kehittämishankkeesta. Lisäksi keskusteltiin eri ministeriöissä tehtävästä valtavirtaistamistyöstä sekä sen ajankohtaisista asioista ja ongelmista, jotka liittyvät erityisesti resursseihin ja osaamiseen.

Huhtikuussa 2018 jaosto vieraili opetus- ja kulttuuriministeriössä, jossa opetusneuvos Tommi Karjalainen esitteli vuoden 2015 PISA-tutkimuksen tuloksia. Suomalaisnuoret ovat edelleen maailman parhaimmista luonnontieteiden osaamisessa ja lukutaidossa, ja matematiikassa Suomi on OECD-maiden kärkijoukossa. Vierailun aikana keskusteltiin oppimiserosta niin sukupuolen, sosioekonomisen aseman kuin alueenkin näkökulmasta. Keskustelussa nousi esiin erityisesti huoli sosioekonomisten erojen kasvusta, joka on jäänyt mediassa vähemmälle huomiolle. Sukupuolten oppimiserosta ja poikien heikommas- ta menestyksestä todettiin, että kouluissa ylläpidetyt sukupuolinormit voivat estää poikia tavoittelemasta koulumenestystä. Normien purku hyödyttäisi kaikkia oppilaita. Pohdittiin myös PISA-tulosten merkitystä ja varovaisuutta niiden tulkinnassa, jotta pienistä piste-eroista ei tehtäisi liian yksinkertaistavia johtopäätöksiä.

Syyskuussa 2018 jaosto vieraili naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan (NAPE) kokouksessa. Kokousta johti toimikunnan varapuheenjohtaja Jari Keinänen. Jaoston jäsenistä ja varajäsenistä toimikunnassa edustettuina olivat kehittämispäällikkö Martta October ja yksikön päällikkö Helena Ewalds Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta. Yhteisessä tapaamisessa käsiteltiin jaoston ennakkoon hahmottelemista teemoista kansalaisjärjestöjen osallistumismahdollisuutta, ihmiskaupan torjumiseen liittyviä haasteita sekä Istanbulin sopimuksen toimeenpanon resursseja.

Jaoston kokouksissa kuultiin myös esityksiä ajankohtaisista tasa-arvoaiheista ja -hankkeista. Esityksiä kuultiin niin jaostossa edustettuna olevilta tutkimushankkeilta kuin ulkopuolisilta vierailijoiltakin. Kokouksissa kuultiin seuraavia tahoja:

- Tutkija Anna Elomäki, syyskuu 2016. Tasa-arvovaje-hankkeen esittelyä ja alustusta sote-uudistuksen sukupuolivaikutuksista.
- Manuel Bagues ja Natalia Zinovyeva, Aalto-yliopisto, toukokuu 2017. Bagues ja Zinovyeva esittelivät tutkimustaan tieteellisten valintalautakuntien sukupuolijakauman vaikutuksesta niiden päätöksentekoon.
- Minna Salmi, Johanna Närvi ja Johanna Lammi-Taskula, THL, marraskuu 2017. THL:n julkaiseman perhevapaatutkimuksen ”Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo” esittelyä.
- Henna Attila, Miina Keski-Petäjä, Marjut Pietiläinen ja Mia Teräsaho, kesäkuu 2018. Tasa-arvobarometrin tulosten esittelyä.
- Ajankohtaiskatsaukset Tasa-arvoa talousarvioon -hankkeesta, WeAll-hankkeesta ja CHILDCARE-hankkeesta, sekä Sukupuolella väliä? -hankkeesta.

Kunta- ja itsehallintoalueuudistustyöryhmä

TANE päätti kokouksessaan 26.1.2016 perustaa Kunta- ja itsehallintoalueuudistustyöryhmän, joka käsittelee kunta- ja itsehallintoalueuudistusta sukupuolinäkökulmasta. Työryhmän tehtävä oli seurata sote- ja maakuntauudistuksen valmistelua ja vaikuttaa sukupuolten tasa-arvon huomioimiseksi uudistuksissa.

Kunta- ja itsehallintoalueuudistustyöryhmä valmisteli lausuntoja TANE:lle keskeisistä uudistuksiin liittyvistä lakiesityksistä. Työryhmä myös kuuli asiantuntijoita sote- ja maakuntauudistuksen sukupuolivaikutuksista.

Työryhmä kokoontui kuusi kertaa 8.9.2016–7.11.2017 välillä.

Sote- ja maakuntauudistus raukesi vaalikauden lopulla muun muassa perustuslaillisiin ongelmiin, ja uudistuksen valmistelu lopetettiin 8.3.2019.

Kokoonpano

- Puheenjohtaja Sari Raassina (kok.) (Jenny Nyman (kok.), 26.1.–20.9.2016, Maija Kangasniemi (kok.) 20.10.2016–2.6.2017)
- Varapuheenjohtaja Martti Talja (kesk.) (Seija Turtiainen (kesk.))
- Eva Biaudet (r.)
- Silla Kakkola (vas.)
- Matias Mäkynen (sd.) (Merja-Hannele Vuohelainen (sd.))
- Olli-Poika Parviainen (vihr.)

Asiantuntijajäsenet

- Miesjärjestöjen keskusliitto ry, Rolf Paqvalin (Markku Forsström)
- Naisjärjestöjen Keskusliitto ry, Terhi Heinilä (Riikka Vacker)
- Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry, Teresia Volotinen (Leena Teräs)

Kunta- ja itsehallintoalue työryhmän vierailijat

Työryhmä kuuli kauden aikana asiantuntijoita sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä työ- ja elinkeinoministeriöstä. Lokakuussa 2016 ylitarkastaja Kati Hokkanen sosiaali- ja terveysministeriöstä esitteli työryhmälle sote-uudistuksen sukupuolivaikutuksia, ja helmikuussa 2017 valinnanvapauslain sukupuolivaikutuksia. Sukupuolivaikutuksia oltiin arvioitu niin palveluiden käyttäjien kuin henkilöstönkin osalta.

Huhtikuussa 2017 hallitusneuvos Tuula Manelius työ- ja elinkeinoministeriöstä esitteli aluekehitys- ja kasvupalvelulakiluonnosta ja sen sukupuolivaikutuksia. Aluekehitys- ja kasvupalvelulaki kytkeytyi kiinteästi maakuntauudistukseen ja hallitusohjelman painopistealueista erityisesti Työllisyys- ja kilpailukyky-osioon.

Pekka Järvinen sosiaali- ja terveysministeriöstä esitteli työryhmälle marraskuussa 2017 uutta luonnosta valinnanvapauslaista, johon oltiin tehty eduskunnan perustuslakivaliokunnan edellyttämiä muutoksia.

Asiantuntijavierailujen kautta työryhmä sai ajantasaista tietoa ja näkökulmia, joita hyödynnettiin esimerkiksi neuvottelukunnan antamissa lausunnoissa uudistuksiin liittyen.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta -työryhmä

TANE päätti kokouksessaan 26.1.2016 perustaa työryhmän, joka käsitteli lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta -työryhmä seurasi hallituskaudella tehtävää lapsenhuoltolain uudistusta ja vaikutti siihen esimerkiksi valmistelemalla lausuntoja neuvottelukunnalle.

Työryhmä painotti kaikessa työssään sitä, että lapsen edun tulee olla laissa lähtökohtana. Vanhemmuuden tasa-arvoisempi jakautuminen eron jälkeen ja moninaisten perheiden huomioiminen nähtiin tärkeänä osana lakiuudistusta.

Työryhmä kokoontui 22.4.2016–17.10.2017.

Kokoonpano

- Puheenjohtaja Seija Turtiainen (kesk.)
- Varapuheenjohtaja Olli-Poika Parviainen (vihr.) 9.11.2016 asti, Outi Alanko-Kahiluoto (vihr.) 9.11.2016–17.10.2017
- Tapio Bergholm (sd.)
- Silla Kakkola (vas.)
- Jenny Nyman (kok.) 9.11.2016 asti, Maija Kangasniemi (kok.) 9.11.2016–25.4.2017, Jutta Wirén (kok.) 25.4.2017–17.10.2017

Asiantuntijajäsenet

- Miesjärjestöjen keskusliitto ry, Juho Eerola (Jyrki Lohi)
- Naisjärjestöjen Keskusliitto ry, Elina Palola (Päivi Nikkilä 9.11.2016 asti, Anniina Vainio 9.11.2016–17.10.2017)
- Naisjärjestöt yhteistyössä - Kvinnoorganisationer i samarbete NYTKIS ry, Johanna Pakkanen (Tiina Tuomela)

Työryhmän vierailijat

Työryhmä kuuli kauden aikana useita asiantuntijoita lakiuudistukseen liittyen. Huhtikuussa 2016 lainsäädäntöneuvos Outi Kemppainen oikeusministeriöstä esitteli lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lainsäädännön uudistusprosessia.

Lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila taas puhui työryhmälle lokakuussa 2016 erityisesti lapsen aseman näkökulmasta huolto- ja tapaamisoikeuteen liittyvissä tilanteissa. Työryhmässä Kurttilan esitys herätti pohdintaa siitä, että asian ydin on lapsen oikeus vanhempiinsa, ei vanhempien oikeus lapseen.

Marraskuussa 2016 työryhmän kokouksessa vieraili Kari Rouvinen Isät lasten asiassa ry:stä ja vs. sosiaalityön johtaja Marjaana Sorokin. Puheenvuoroissa ja niiden jälkeisessä keskustelussa käsiteltiin mm. vieraannuttamista ja sen määrittelyä. Työryhmä suhtautui kriittisesti vieraannuttamistermiin ja myöhemmin TANE:n (2017) antamassa lausunnossa neuvottelukunta pitikin ratkaisua olla kriminalisoimatta vieraannuttamista kannatettavana.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman eli LAPE-ohjelman ohjausryhmän puheenjohtaja Maria-Kaisa Aula ja hankepäällikkö Hanne Kalmari vierailivat työryhmän kokouksessa joulukuussa 2016. LAPE-ohjelman tavoitteena on turvata lapsille ja nuorille suotuisa kasvu- ja oppimisympäristö sekä tukea perheen hyvinvointia, ja yhtenä ohjelman osa-alueena on eropalveluiden kehittäminen. Vaihtelevien ja hajanaisten palvelujen sijaan palvelupoluista yritetään tehdä selkeämpiä ja samalla kehittää toimintakulttuuria, jotta perheitä osattaisiin tukea oikeaan aikaan.

Tutkimusnäkökulmaa käsiteltäviin asioihin työryhmä sai huhtikuussa 2017 kun YTT, vs. lastenvalvoja Teija Hautanen Tampereen kaupungilta kertoi väitöskirjastaan, jossa hän tutki väkivaltaa huoltoriidoissa. Tutkimuksen kohteena oli sekä isien että äitien tekemä väkivalta sekä se, miten tuomarit arvioivat väkivaltaa oikeuskäsittelyissä. Työryhmässä keskusteltiin Hautasen esiin nostamista asioista ja todettiin, että väkivalta pitäisi mainita tulevassa laissa yhtenä niistä olosuhteista, jotka vaikuttavat lapsen turvallisuuteen. Todettiin, että asian lisääminen lain perusteluihin ei riitä, vaan maininta lapsen perhepiirissä tapahtuvassa väkivallasta lapsen turvallisuuteen vaikuttavana asiana tulisi olla mukana pykälissä.

Lokakuussa 2017 lainsäädäntöneuvos Laura Määttänen oikeusministeriöstä esitteli lapsenhuoltolain uudistamistyöryhmän mietinnön, josta myös TANE antoi lausunnon marraskuussa 2017.

Suomalainen tasa-arvopolitiikka

TANE seurasi kauden aikana tiiviisti tasa-arvopolitiikan etenemistä ja hallituksen tasa-arvopolitiikkaa. Neuvottelukunta otti kantaa hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan. TANE lausui myös useista suunnitelluista muutoksista koskien tasa-arvolakia ja lakia valvovaa tasa-arvovaltuutettua. Lisäksi TANE otti useasti kantaa ja lausui muun muassa samapalkkaisuudesta, talousarvioesityksistä ja monista työelämään liittyvistä asioista.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2016–2019 julkaistiin toukokuussa 2016. Sen julkaisua edelsi kriittinen keskustelu pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmasta, jossa hallitusohjelman katsottiin sivuuttaneen sukupuolten tasa-arvon ongelmat toteamalla, että ”naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia”. Hallitusohjelmaan otti kantaa esimerkiksi laaja joukko professoreita ja erikoistutkijoita, jotka vaativat hallituksen sitoutumista tasa-arvon edistämiseen ja hallitusohjelman sukupuolivaikutusten arvioimista. Allekirjoittaneet vaativat myös poikkihallinnollisen tasa-arvo-ohjelman laatimista.

TANE teki kesäkuussa 2016 hallituksen tasa-arvo-ohjelmasta kannanoton, jossa tasa-arvo-ohjelmaa kuvattiin vaisuksi. Monia kriittisiä aiheita ja toimenpiteitä oli jäänyt ohjelman ulkopuolelle, ja erityisesti TANE huomautti perhevapaauudistuksen puuttumisesta ohjelmasta kokonaan. TANE vaati, että perhevapaita on uudistettava niin, että perhevapaat jakautuvat tasaisemmin vanhempien kesken ja että uudistaminen tulee aloittaa pian.

Myös työelämäkysymysten osalta TANE piti tasa-arvo-ohjelmaa pettymyksenä, sillä työelämän segregatiota koskevat vahvat kirjaukset puuttuivat. Neuvottelukunta huomautti myös, että säästötoimien kumuloituvat vaikutukset haavoittuvimmille ryhmille, kuten ikääntyneille naisille, tulisi arvioida. Kiitosta TANE antoi kannanotossaan siitä, että miesten asema oli nostettu ohjelman yhdeksi painopisteeksi. Myös naiseen kohdistuvan väkivallan vähentämisen osalta tasa-arvo-ohjelmassa oli oikeansuuntaisia toimia, kuten turvakotiverkon vahvistaminen ja ympärivuorokautisen puhelimen käyttöönotto. TANE muistutti kannanotossaan myös, että tasa-arvo-ohjelman lisäksi hallituksen tulee arvioida kaikkien päätöstensä sukupuolivaikutukset.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmasta laadittiin väliraportti 2018, jossa tarkasteltiin ohjelman toimenpiteiden etenemistä. TANE antoi väliraportin luonnoksesta lausunnon (2018), jossa se otti kantaa vireillä oleviin ajankohtaisiin tasa-arvo-teemoihin, kuten sote- ja maakuntauudistukseen sekä lakiin lapsen huollosta

ja tapaamisoikeudesta. Lausunnossaan neuvottelukunta vaati riittäviä resursseja tasa-arvotyöhön, kuten Istanbulin sopimuksen toimeenpanemiseen.

Tasa-arvolaki ja lakia valvovan tasa-arvovaltuutetun asema

Tasa-arvolakia (laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)) muutettiin kauden aikana niin, että tasa-arvolakiin ja tasa-arvovaltuutetun toimivaltaan lisättiin sovintomenettely. Muutoksen myötä tasa-arvovaltuutettu voi ryhtyä toimenpiteisiin sovinnon aikaansaamiseksi osapuolten välillä syrjintää koskevissa asioissa ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi vahvistaa saavutetun sovinnon. TANE kannatti lakimuutoksia sosiaali- ja terveysministeriölle antamassaan lausunnossa (2016) sekä eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuulemisessa (2016), sillä muutoksen katsottiin parantavan sukupuoleen perustuvaa syrjintää kokoneen oikeusturvaa vahvistamalla tasa-arvolain matalan kynnyksen oikeussuojakeinoja.

Kauden aikana tasa-arvovaltuutetun asemaan ja hallintoon kohdistui muutospaineita, kun vuonna 2016 oikeusministeriö esitti yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutetun toimien yhdistämistä. Oikeusministeriön arviomuis-tiota koskevassa lausunnossa (2016) TANE vastusti jyrkästi yhdenvertai-suus- ja tasa-arvovaltuutettujen toimien yhdistämistä. TANE esitti huolensa siitä, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutettujen toimien yhdistämi-nen saattaisi vähentää tasa-arvokysymysten painoarvoa. Neuvottelukunta katsoi myös, että tasa-arvo -ja yhdenvertaisuuslaeissa ja valtuutettujen toi-menkuviissa on sellaisia eroja, joita olisi hankala ottaa huomioon yhdistetyn valtuutetun toimenkuvassa. Lausunnossa TANE otti kantaa myös siihen, että toisin kuin arviomuistio antoi ymmärtää, valtuutettujen yhdistäminen ei oli-si vain hallinnollinen tai tekninen muutos, vaan suuri rakenteellinen muutos ja poliittinen kysymys. Yhdistämisen kanssa ei lopulta edetty ja valtuutetut jatkoivat erillisinä viranomaisina.

Toisen kerran muutoksia tasa-arvovaltuutetun hallinnolliseen asemaan esi-tettiin vuonna 2018, kun oikeusministeriö asetti selvityshenkilön selvittä-mään ministeriön yhteydessä toimivista erillisvirastoista koostuvan toimi-jan mahdollista perustamista. Oikeushallintovirastonselvityksessä esitettiin Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti HEUNI:n, lapsiasiavaltuutetun, Onnettomuustutkintakeskuksen, tasa-arvovaltuutetun, tiedusteluvalvonta-valtuutetun, tietosuojavaltuutetun sekä yhdenvertaisuusvaltuutetun hallin-to- ja tukitehtävien kokoamista saman toimijan alle. Selvityksessä esitettiin kaksi vaihtoehtoista mallia: toisessa mallissa tietosuojavaltuutetun toimisto muutettaisiin virastoksi, jonka itsenäinen hallintoyksikkö tuottaisi määrätyt

hallinto- ja tukipalvelut kaikille erillisvirastoille, kun taas toisessa mallissa erillisvirastojen hallinto- ja tukitehtävien hoitamista varten perustettaisiin kokonaan uusi virasto. TANE antoi Oikeushallintovirastoseelvityksestä lausunnon (2019), jossa se ei kannattanut kumpaakaan esitettyä mallia, sillä molempiin liittyi ongelmia etenkin erillisvaltuutettujen uskottavan itsenäisen ja riippumattoman aseman näkökulmasta. TANE katsoi, että eron tekeminen 'puhtaiden' hallinto- ja tukitehtävien ja erillisvirastojen substanssiin keskeisesti vaikuttavien hallintotehtävien välillä on vaikeaa. Prosessi oli vielä kesken TANE:n kauden päättyessä.

Talouspolitiikan ja työelämän tasa-arvo

Sukupuoli ja talous – tapahtumia ja näkökulmia

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kiinnitti kaudella 2015–2019 huomiota monipuolisesti talouspolitiikan ja työelämän tasa-arvoon liittyviin teemoihin. TANE otti kantaa muun muassa julkisen talouden suunnitelmiin, samapalkkaisuuteen, työaikalainsäädäntöuudistukseen ja perhevapaamallin uudistamiseen.

Joulukuussa 2015 TANE oli mukana järjestämässä Sukupuoli ja talous – 20 vuotta Pekingistä -seminaaria yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön, eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan, ulkoasiainministeriön, Sukupuolentutkimus-Genusforskning -lehden ja Suomen YK-liiton kanssa. Tilaisuudessa keskusteltiin taloudellisten päätösten vaikutuksesta sukupuolten tasa-arvoon ja tehtiin tunnetuksi 20-vuotiaista Pekingin toimintaohjelmaa. Seminaarissa esiteltiin Suomen ja muiden maiden malleja sukupuolitietoisesta budjetoinnista ja kehitettiin sukupuolitietoisesta budjetoinnin menetelmiä.

Lokakuussa 2017 TANE järjesti yhdessä Tasa-arvovaje-hankeen ja Suomen Pankin kanssa Kestämättömät vajeet? Tasa-arvoisen talouspolitiikan raameja rakentamassa -seminaarin, jossa talouden ja yhteiskunnan tutkijat keskustelivat kestävyysvajeesta, hoitovajeesta ja tasa-arvovajeesta. Tutkijat pohtivat eri väestöryhmien taloudellisen aseman kehitystä ja eriarvoisuuden muuttuvia muotoja ja käsitteellistivät hoivaa yhteiskunnallisena ja taloudellisena kysymyksenä. Eri alojen asiantuntijat visioivat tulevaisuuden kestävästä talouspolitiikasta, jolla talouden kolme vajetta ratkaistaan.

Sukupuoli julkisen talouden suunnitelmissa ja talousarvioesityksissä

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta oli kuultavana eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa toukokuussa 2017 liittyen valtioneuvoston selonteon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018–2021. TANE:a kuultiin myös huhtikuussa 2018 selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2019–2022.

Vuonna 2017 TANE muistutti, että tasa-arvonäkökulman nivominen talousarvioesitykseen ja muihin ministeriöiden avainprosesseihin perustuu tasa-arvoain velvoitteisiin. TANE esitti, että valtiovarainministeriö tarkentaa ministeriöille annettavia ohjeita talousarvioesityksen laatimiseksi sukupuolitietoisesti. TANE otti kantaa myös tasa-arvovaltuutetun resursseihin ja naisjärjestöjen kattojärjestöjen avustukseen.

Vuoden 2018 kuulemisessa julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2019–2022 TANE huomautti, ettei selonteossa mainita sukupuolta tai sukupuolten tasa-arvoa lainkaan. Sukupuolivaikutusten arvioinnit puuttuivat selonteosta kokonaan, vaikka julkisen talouden suunnitelmassa esitetyillä toimilla on merkittäviä sukupuolivaikutuksia. TANE:n mukaan selonteossa tulisi tarkastella nykyisten resurssien jakautumista sukupuolinäkökulmasta, mutta samalla myös määritellä tasa-arvotavoitteita. Osana selontekoa olisi hyvä kehittää menetelmiä ja indikaattoreita, joilla sukupuolivaikutuksia voitaisiin seurata. Lausunnossa kiinnitettiin huomiota myös varhaiskasvatukseen, perhevapaisiin, työelämään ja siviilikriisinhallintaan. TANE piti oikeasuuntaisena, että varhaiskasvatukseen kohdennetaan haasteellisille alueille varoja mm. ryhmäkokojen pienentämiseksi. Samalla TANE kiinnitti huomiota varhaiskasvatushenkilöstön palkkakehitykseen, joka edellyttää lisärahoitusta.

Edellä mainittujen selontekojen lisäksi tasa-arvoasiain neuvottelukunta oli kauden aikana kuultavana työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa myös hallituksen esityksistä valtion talousarvioesitykseksi vuosille 2018 ja 2019. Kuulemisessa vuoden 2018 talousarvioesityksestä TANE kiinnitti erityisesti huomiota sukupuolivaikutusten arvioinnin tärkeyteen talousarviossa. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esitti, että valtiovarainministeriö tarkentaa ministeriöille annettavia ohjeita talousarvioesityksen laatimiseksi sukupuolitietoisesti.

Molemmissa kuulemisissa TANE otti kantaa tasa-arvotyön resursseihin ja esitti huolensa tasa-arvovaltuutetun ja naisjärjestöjen kattojärjestöjen resurssien riittämättömyydestä. TANE totesi, että tasa-arvovaltuutettu tarvitsee tehtäviensä hoitamiseen lisää henkilöresursseja ja esitti naisjärjestöjen kattojärjestöjen valtionavustuksen lisäämistä.

Kuulemisessa vuoden 2019 talousarvioesityksestä TANE esitti myös tiedottajan viran perustamista neuvottelukunnan sihteeristöön. Samassa kuulemisessa TANE otti kantaa väkivaltatyön koordinoitiresursseihin sekä turvakotiverkostoon. Neuvottelukunta katsoi, että Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon tarvitaan riittävät resurssit ja tuki. Lisäksi neuvottelukunta totesi, että väkivallan vastaisen työn tuki ja kehittäminen edellyttäisi valtion tasolla osaamisen keskittämistä. Keskittämistä ehdotettiin THL:n yhteyteen, jonka toimialalla on valtaosa väkivaltatyön palveluista. Lausunnossa todettiin myös, että turvakotien rahoitus on turvattava vastaamaan Euroopan neuvoston suosituksia. TANE korosti, että turvakotien lisärahoittamista tulee jatkaa seuraavalla hallituskaudella, jotta turvakotipalveluiden riittävä määrä, nykyistä parempi maakattavuus ja laadukkaat palvelut voidaan turvata.

Samapalkkaisuus

TANE antoi lausunnon hallituksen ja työmarkkinakeskusjärjestöjen Samapalkkaisuohjelman 2016–2019 kokonaisarvioinnista vuonna 2018. Riippumattomassa kokonaisarviossa arvioitiin ohjelman toimintaa ja vaikuttavuutta sekä asetettuihin tavoitteisiin pääsemistä. Antamassaan lausunnossa (2018) TANE painotti määrätietoisempien menetelmien tarvetta naisten ja miesten palkkaeron kaventamiseksi. TANE katsoi, että samapalkkaisuohjelmalle tulee asettaa selkeät ja konkreettiset tavoitteet ja toimenpiteet, joita muu hallituksen päätöksenteko tukee.

Palkkatietämyksen lisääminen ja palkka-avoimuus nähtiin tärkeinä työkaluina palkkatasa-arvon saavuttamiseksi: tasa-arvolakia tulisi muuttaa niin, että henkilöstön edustajat saavat palkkakartoituksessa yksityiskohtaiset ja kattavat palkkatiedot.

Myös segregaaation purkaminen nostettiin lausunnossa esiin, ja TANE katsoi, että segregaaation purkaminen edellyttää sukupuolitietoista kasvatusta ja koulutusta. Varhaiskasvattajien ja opettajien koulutuksiin ja täydennyskoulutuksiin tulisivat saada kaikkia koskeva sukupuolitietoinen kasvatusta. Työn ja perheen yhteensovittamiseksi ja isien perhevapaiden käytön lisääntymiseksi TANE kannatti perhevapaamallin uudistamista 6+6+6 -mallin mukaisesti.

Naisen euro

Suomessa naisen euro toimikauden aikana oli 84 senttiä ja sukupuolten palkkaero 600 euroa kuukaudessa, kun tarkastellaan naisten ja miesten säännöllisen työajan keskimääräistä palkkaeroa työmarkkinoilla (Tilastokeskus, Ansio- ja elintasoindeksi 2018). Suomessa naisen euro on Euroopan keskiarvoa pienempi, ja työt ovat jakautuneet naisten ja miesten töiksi.

Tane on vuosia julkaissut Naisen euroa, jossa euroa esittävästä pinssistä on leikattu naisten ja miesten välistä palkkaeroa vastaava 16 prosentin siivu pois. Europinssin mukana tulee esite, jossa avataan palkkaeron syitä ja esitetään konkreettisia tapoja edistää samapalkkaisuutta. Kaudella 2015–2019 julkaistiin uusi painos Naisen eurosta, jota vietiin TANE:n tilaisuuksiin ja jaettiin eri sidosryhmille.

Naisen eurolla TANE vaatii, että samasta ja samanarvoisesta työstä täytyy maksaa samaa palkkaa sukupuolesta riippumatta. Sääntö pätee myös erilaisiin töihin, jos työt ovat yhtä vaativia. Laki kieltää palkkasyrjinnän. Jokaisella työnantajalla on lisäksi velvollisuus toimia tavoitteellisesti tasa-arvon eteen.

TANE kiinnittää huomiota Naisen eurolla myös siihen, että sukupuolten palkkaeron kaventaminen kannattaa. Kun työnantaja maksaa reilua palkkaa, pysyy hän kilpailemaan pätevimmistä työvoimasta. Tasa-arvoinen palkkaus ja sukupuolten yhtäläinen edustus eri tehtävissä lisäävät tuottavuutta ja kilpailukykyä. Oikeudenmukainen palkkaus lisää naisten taloudellista itsenäisyyttä, ja vähentää naisten köyhyyttä eläkeiässä.

Naisen euro -kampanja on lyönyt itsensä läpi julkisessa keskustelussa. Leikkattu euro on tunnettu symboli palkkaerolle Suomessa ja käsitteenä ”naisen euro” laajalle levinnyt.

Samapalkkaisuuden politiikka

Samapalkkaisuus on äärimmäisen poliittinen kysymys, jossa kamppailevat samaan aikaan tasa-arvokysymykset työn arvosta sekä sukupuolten tasa-arvosta.

– Milja Saari / Samapalkkaisuuden politiikka

Tasa-arvoasian neuvottelukunta julkaisi kauden aikana VTT Milja Saaren kirjoittaman tietokirjan ”Samapalkkaisuuden politiikka” (2016). Kirjahankeyhteistyö aloitettiin jo edellisen TANE:n (2011–2015) aikana ja sitä päätettiin jatkaa Sukupuoli, talous ja valta -jaoston esityksestä kaudella 2015–2019.

Kirjaa varten TANE nimesi toimituskunnan, johon kuului TANE:sta pääsihteeriksi Tanja Auvinen, kansanedustaja Tarja Filatov, projektipäällikkö Elina Havu, puheenjohtaja ja kansanedustaja Sari Raassina ja suunnittelija Milla Sandt. Lisäksi toimituskuntaan kuului sosiaali- ja terveysministeriön projektipäällikkö Outi Viitamaa-Tervonen.

Kirja käsittelee naisten ja miesten palkkaeriarvoisuutta poliittisena ja oikeudellisena kysymyksenä, ja siinä etsitään vastauksia muun muassa seuraaviin kysymyksiin:

- Miksi sukupuolten palkkaeron pienentäminen on niin vaikeaa?
- Miksi velvoitteita tasa-arvosuunnitelmien ja palkkakartoitusten laatimiseen laiminlyödään työpaikoilla?
- Mitä haasteita vallitseva uusliberaali aika asettaa tasa-arvo- ja samapalkkaisuuspolitiikalle?

Tietokirja toimii myös samapalkkaisuuden edistämisen konkreettisena työkaluna. Kirjassa esitellään tasa-arvosuunnittelu, palkkakartoitus ja samapalkkaisuusnäkökulman valtavirtaistaminen. Kirja sisältää tietoiskuja sama-

palkkaisuuden edistämisen keinoista työpaikalla, työmarkkinajärjestöissä ja hallituksessa.

Teoksen julkaisutilaisuudessa 8.12.2016 kuultiin puheenvuorot kirjan kirjoittajalta Milja Saarelta ja kuvittajalta Warda Ahmedilta. Tilaisuudessa kuultiin myös kansanedustajien ajatuksia samapalkkaisuuden edistämisestä kunnissa. Poliitikkopaneeliin osallistuivat Anders Adlercreutz (r.), Outi Alanko-Kahiluoto (vihr.), Paavo Arhinmäki (vas.), Sari Essayah (kd.), Tarja Filatov (sd.), Sari Raasina (kok.) ja Annika Saarikko (kesk.).

Kirja julkaistiin painettuna ja verkkoversiona. Painettua teosta on mahdollisuus tilata maksutta TANE:n toimistolta niin kauan kuin painosta riittää.

[Samapalkkaisuuden politiikka -kirjan verkkoversio TANE:n verkkosivuilla](#)

Työelämään liittyviä asiantuntijalausuntoja ja -kuulemisia

TANE oli kauden aikana useasti eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa kuultavana erilaisista työelämään ja työlainsäädäntöön liittyvistä muutoksista. Vuonna 2015 TANE antoi asiantuntijalausunnon kauppojen aukioloaikojen vapauttamiseen liittyvästä lakiuudistuksesta. TANE peräänkuulutti lausunnossaan (2015) sukupuolivaikutusten arviointia ja esityksen muuttamista arvioinnin mukaisesti niin, etteivät vaikutukset heikennä ratkaisevasti naisten työssäkäynnin ja yrittämisen edellytyksiä, työn ja perheen yhteensovittamista tai työn turvallisuutta.

TANE painotti sukupuolivaikutusten arvioinnin tärkeyttä myös lausueessaan työsopimuslain, merityösopimuslain sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta vuonna 2016. Hallituksen esityksessä esitettiin muun muassa, että työnantajalla olisi jatkossa oikeus pidentää koeaikaa vanhempainvapaiden perusteella. TANE katsoi, että tällainen menettely ei ole perusteltua, ja että hallituksen esityksen mukainen koeajan pidentäminen perhevapaan vuoksi voi olla tasa-arvolain vastainen.

Vuonna 2017 neuvottelukunta antoi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle lausunnon liittyen lakiuudistukseen, jossa kausityöntekijöiden asemaa pyrittiin kohentamaan esimerkiksi sosiaaliturvan ja terveydenhuollon osalta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta suhtautui esitykseen myönteisesti, sillä sen katsottiin parantavan kausityöntekijöiden ihmisoikeuksia ja lisäävän yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Oikean suuntaisena neuvottelukunta piti myös hallituksen esitystä vaihtelevaa työaika noudattavan työntekijän asemaa parantavaksi lainsäädännöksi. Neuvottelukunta piti tasa-arvon kannalta ongelmallisena

nollatuntisopimusten tuomista lakiin, sillä Euroopan komissio on esittänyt nollatuntisopimusten kieltämistä. Tästä TANE antoi lausunnon 2018.

Vuonna 2019 TANE oli valiokunnassa kuultavana hallituksen esityksestä uudesta työaikalasta, joka korvaisi vuoden 1996 työaikalain. TANE piti myönteisenä, että esityksessä oltiin tarkasteltu lain sukupuolivaikutuksia. Lausunnossaan TANE nosti sukupuolten tasa-arvon näkökulmaa niin paikallisen sopimisen, ylitöiden, jaksotyön kuin seurannankin osalta. Esimerkiksi ylityön enimmäismäärän kasvattamiseen nähtiin liittyvän tasa-arvoriski, sillä ylityötä tekevät tyypillisesti miehet enemmän kuin naiset. Ylitöiden lisääntymisellä saattaisi siis olla vaikutusta kotitöiden ja perheen hoivan jakaantumiseen. TANE kysyi myös, onko erilliselle jaksotyösääntelylle enää perusteita, vai voitaisiinko työ teettää vuorotyönä. Jaksotyö on työaikasuojeiltaan yleistyöaikaa huonompi ja ylityökorvauksiltaan heikompi, ja sitä tekevät enemmän naiset.

TANE antoi asiantuntijalausunnon työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle myös liittyen aikuiskoulutustukeen (2016) ja työvoimakoulutukseen (2017). Kummassakin lausunnossa TANE huomautti jälleen sukupuolivaikutusten arvioinnin puuttumisesta ja sukupuolen mukaisen segregaaation purkamisen tarkeydestä. Aikuiskoulutustukeen tehtävät lainsäädäntömuutokset koskivat erityisesti naisia, joita on noin 80 % aikuiskoulutustuen käyttäjistä. Toimialoista ja koulutusaloista korostuu erityisesti naisvaltainen ja matalapalkkainen sosiaali- ja terveysala. Näin ollen TANE oli huolissaan siitä, että aikuiskoulutustuen perusosan ja tukikuukausien laskeminen kohdistuu erityisesti pienipalkkaisiin naisiin. Lausunnossa todettiin, että aikuiskoulutustuki on erityisen tärkeä meneillään olevan rakennemuutoksen aikana, sillä se voi esimerkiksi olla alanvaihdon kautta segregaaatiota purkava tukimuoto.

Työvoimakoulutusta koskevassa hallituksen esityksessä uudelleen kouluttamista pyrittiin edistämään muuttamalla julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia väliaikaisesti siten, että vuonna 2017 työvoimakoulutuksena voitaisiin hankkia korkeakoulututkintoon johtavia opintoja uuden korkeakoulututkinnon suorittamiseksi henkilöasiakkaalle, joka on jo aiemmin suorittanut korkeakoulututkinnon. Tarve oli tullut esiin käytännön työelämässä, erityisesti rakennusalalla todetusta pulasta saada kelpoisuusehdot täyttävää henkilöstöä työnjohtoon. TANE suhtautui ehdotukseen myönteisesti, mutta korosti sitä, että vastaavia koulutusmahdollisuuksia on syytä tarvittaessa tarjota myös muilla aloilla.

Vaalityö

Kauden aikana käytiin kolmet vaalit: kuntavaalit 2017, eduskuntavaalit 2019 ja europarlamenttivaalit 2019. TANE:n vaalityö keskittyi kaudella erityisesti kuntavaaleihin ja eduskuntavaaleihin.

Kuntavaalit 2017

Tasa-arvoinen kunta on perheystävällinen kunta. Perheystävällisessä kunnassa tunnustetaan eri elämänvaiheissa olevien ihmisten tarpeet ja tarjotaan niihin sopivia, laadukkaita lähipalveluita. Perheystävällinen kunta tukee tasa-arvotietoisella henkilöstöpolitiikalla ja palveluilla työn ja perheen yhteensovittamista.

- Poiminta TANE:n kuntavaalikampanjasta 2017

Tasa-arvoinen kunta takaa kaikille kuntalaisille esteettömän pääsyn kunnan palveluihin. Julkisen liikenteen järjestäminen, aikataulut ja reitit palvelevat erilaisia käyttäjäryhmiä, ja joukkoliikenteen suunnittelu ja kaavoitus tukevat toisiaan.

- Poiminta TANE:n kuntavaalikampanjasta 2017

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta nosti aktiivisesti sukupuolten tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä vuoden 2017 kuntavaalien yhteydessä. Helsingin Sanomissa 30.8.2016 julkaistussa mielipidekirjoituksessa ”Kuntavaaleihin tarvitaan tasa-arvoa” TANE:n puheenjohtaja Sari Raassina ja pääsihteeri Tanja Auvinen ottivat kantaa tulevien kuntavaalien ehdokasasetteluun ja naisten osuuteen kuntapäätäjistä. Sukupuolten tasa-arvoinen edustus ehdokasasettelussa on tärkeää, sillä se on yhteydessä valittujen sukupuolijakaumaan. Kaikki TANE:ssa edustettuina olevat puolueet asettuivat sen taakse, että naisten osuus kuntapäätäjistä on saatava kasvamaan.

TANE toteutti kuntavaalien alla kuntavaalikampanjan, joka näkyi sosiaalisessa mediassa tunnisteella #tasaarvovaalit. Kampanjan tavoitteena oli tuottaa ehdokkaille ja äänestäjille tietoa kuntien tasa-arvoon liittyvistä velvoitteista ja kannustaa tulevia kuntapäätäjiä tasa-arvon aktiiviseen edistämiseen. Kampanja eteni tasa-arvolain velvoitteiden tarkastelusta sektorikohtaisiin haasteisiin ja hyviin käytäntöihin, kuten koulutuksen ja joukkoliikenteen kysymyksiin.

Kampanjan teemoja

Tasa-arvolain velvoitteet

Tasa-arvolain lakisääteisiä velvoitteita avattiin kampanjan aikana jakamalla tietoa siitä, miten tasa-arvolaki konkreettisesti liittyy kuntiin ja kuntien päätöksentekoon. Tasa-arvolaki velvoittaa kuntia viranomaisina ja työnantajina ennaltaehkäisemään ja estämään sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää. Kunnilla on myös velvollisuus aktiivisesti edistää sukupuolten tasa-arvoa. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen keinoista nostettiin sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolitietoinen budjetointi, joilla tähdätään sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen kaikessa kunnan toiminnassa.

Kampanjassa nostettiin esiin myös tasa-arvolain kiintiösäännös, joka velvoittaa kuntapäätäjiä varmistamaan, että toimielimiin valitaan vähintään 40 prosenttia sekä naisia että miehiä. Kiintiösäännös koskee esimerkiksi kuntien lautakuntia, johtokuntia ja toimikuntia sekä kuntayhtymien yhtymävaltuustoja, yhtymäkokouksia ja yhtymähallituksia. Kuntien on myös huolehdittava henkilöstöpoliittisesta ja toiminnallisesta tasa-arvosuunnittelusta.

Liikuntapalvelut

Kampanjassa nostettiin esiin sukupuolten tasa-arvon näkökulman tärkeys liikuntapalveluissa. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi kunnan liikuntapaikkojen vuorojen jakamista tasaisesti eri käyttäjäryhmien kesken. Liikunnan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen kuntia velvoittaa myös vuonna 2015 voimaan astunut liikuntalaki (390/2015). Tasa-arvoisessa kunnassa kaikilla on mahdollisuus liikkua ja harrastaa laadukkaissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen osalta kampanjassa avattiin sukupuolisensitiivisyyden käsitettä, jolla tarkoitetaan eri sukupuoliin liitettyjen oletusten, ennakkoluulojen ja käsitysten tunnistamista arkisessa toiminnassa ja puhetoissa. Kampanjan avulla pyrittiin purkamaan virheellistä käsitystä siitä, että sukupuoli-sensitiivisyys olisi yhtä kuin sukupuolineutraalius.

Kampanjassa jaettiin myös tietoa uusista paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista, jotka kuntien tasolla toimivat työkaluina varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja varhaiskasvatuslaissakin määritetyille tavoitteelle edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa varhaiskasvatuksessa.

Väkivallan ennaltaehkäiseminen

Kampanjassa muistutettiin kuntapäättäjiä ja ehdokkaita siitä, että (ennen sote- ja maakuntauudistusta) kuntien vastuulla on sekä ennaltaehkäisevä väkivaltatyö että lähisuhdeväkivallan vastaisten palvelujen järjestäminen. Kuntien työntekijät myös kohtaavat päivittäin paljon ihmisiä, joten kuntien henkilöstön osaaminen ja kyky tunnistaa ja toisaalta ottaa puheeksi sukupuolittunut väkivalta on tärkeää. Sukupuolittuneen väkivallan kitkemisen ja ennaltaehkäisyn työkaluna voidaan käyttää esimerkiksi kunnissa vuosittain laadittavaa hyvinvointikertomusta.

Koulutus

Koulutuksen osalta kampanjassa nostettiin esiin koulujen tasa-arvon edistämismisveloitetta, sukupuolten mukaisen segregaaation ja oppimistulosten erojen purkamista sekä oppilaiden moninaisuuden ja yksilöllisyyden huomioimista.

Tasa-arvon edistämiseen koulutuksessa on tarjolla runsaasti työkaluja, joita nostettiin kampanjassa kuntapäättäjien tietoisuuteen. Kunnat ovat koulutuksen järjestäjinä velvoitettuja laatimaan paikalliset opetussuunnitelmat. Kouluja puolestaan velvoittaa opetussuunnitelmien koulukohtainen osa sekä toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu.

Joukkoliikenne

Kuntavaalikampanjassa nostettiin esiin myös julkisen liikenteen tärkeys tasa-arvoisen kunnan toiminnassa. Tasa-arvoinen kunta takaa kaikille kuntalaisille esteettömän pääsyn kunnan palveluihin. Julkisen liikenteen järjestämisen, aikataulujen ja reittien tulee palvella erilaisia käyttäjäryhmiä, ja joukkoliikenteen suunnittelun ja kaavoituksen tulee tukea toisiaan. Eri sukupuolet käyttävät julkista liikennettä eri tavalla, jolloin sukupuolinäkökulman huomioon ottaminen sen suunnittelussa on tärkeää. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen liikennepalveluissa velvoittaa myös Eurooppalaisen tasa-arvon peruskirja.

Teemaviestien yhteydessä jaettiin erilaisia materiaaleja, kuten oppaita ja tutkimuksia, joista sai helposti lisätietoa kyseisestä teemasta. Viestien yhteydessä oli myös Warda Ahmedin piirtämiä kuvia sekä lyhyitä videohaastatteluja asiantuntijoilta ja puolueiden edustajilta. Videoiden kuvauksesta ja editoinnista vastasi Joonas Inkilä.

[Videot ovat katsottavissa TANE:n YouTube-sivulla](#)

Kuntavaalitulaisuudet

Kampanjan yhteydessä järjestettiin tasa-arvoaiheinen kuntavaalipaneeli ”Tasa-arvoaalit: puolueet tentissä” 1.3.2017 yhteistyössä Naisjärjestöt yhteistyössä, NYTKIS ry:n kanssa.

Paneeliin osallistuivat Li Andersson (vas.), Sirkka-Liisa Anttila (kesk.), Sanni Grahn-Laasonen (kok.), Anna-Maja Henriksson (r.), Ville Niinistö (vihr.), Antti Rinne (sd.), Tiina Tuomela (kd.) ja Veera Ruoho (ps.). Lisäksi asiantuntijoina olivat mukana Pia Puu Oksanen Amnestyn Suomen osastosta, Kalle Laanterä Poikien Talolta sekä Minna Paajanen valtion liikuntaneuvostosta.

Paneelissa keskusteltiin viestintäkampanjassakin esille nostetuista kuntien tasa-arvokysymyksistä. Tilaisuuden avasi TANE:n varapuheenjohtaja Kirsi Marttinen ja juonsi toimittaja Olli Seuri.

Paneelin lisäksi TANE järjesti kunta politiikkaa koskevan vaalitentin myös vuoden 2016 Tasa-arvopäivien yhteydessä 13.10.2016. ”Kuntavaikuttamisen monet kasvot – Miten tasa-arvo toteutetaan kunnissa?” oli yksi päivien työpajoista ja se järjestettiin yhteistyössä WoM Oy:n kanssa. Työpajassa pohdittiin toiminnallisen työskentelyn kautta, millaisia mahdollisuuksia kuntalaisilla, poliitikoilla ja viranhaltijoilla on vaikuttaa sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiseen kunnissa.

Tilaisuudessa kuultiin ensin puolueiden edustajien näkemyksiä tasa-arvon edistämisestä kuntatasolla. Paneelikeskustelussa olivat mukana Sofia Vikman (kok.), Markku Saarikangas (ps.), Tytti Tuppurainen (sd.), Ville Niinistö (vihr.), Matti Semi (vas.), Riitta Kuismanen (kd.) ja Silja Borgarsdóttir Sandelin (r.). Paneelin juonsi toimittaja Anne Moilanen. Paneelin jälkeen tutkittiin yhdessä esimerkkitapausten kautta, miten ja kuinka monella eri tasolla kuntalaiset, äänestäjät, kunnanvaltuutetut tai viranhaltijat voivat kotikuntansa toimintaan vaikuttaa.

Kuntavaalityöryhmä

Kuntavaalikampanjatyötä varten TANE perusti jäsenilleen avoimen kuntavaalityöryhmän, joka valmisteli ja suunnitteli TANE:n kuntavaalikampanjaa. Työryhmä kokoontui 2.11.2016–30.3.2017. Työryhmä valitsi ensimmäisessä kokouksessaan 2.11.2016 puheenjohtajaksi Johanna Pakkasen NYTKIS ry:stä.

Kuntavaalityöryhmän kokoonpano:

- Johanna Pakkanen (Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry), pj.
- Tapio Bergholm (sd.)
- Elina Havu (kesk.)
- Anniina Vainio (Naisjärjestöjen Keskusliitto ry)
- Silla Kakkola (vas.)

Eduskuntavaalit 2019

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kampanjoi aktiivisesti tasa-arvon edistämisen puolesta eduskuntavaalien 2019 yhteydessä. Eduskuntavaalikampanjan tavoitteena oli antaa sekä ehdokkaille että äänestäjille eduskunnan päätöksentekoon liittyvää sukupuolten tasa-arvoa koskevaa tietoa sekä kannustaa ehdokkaita aktiiviseen tasa-arvon edistämiseen. Kampanjan tavoitteena oli myös kiinnittää huomiota sukupuolten tasapuoliseen edustukseen. Tavoitteeksi asetettiin, että vuoden 2019 vaaleissa valittavassa eduskunnassa olisi 100 nais- ja 100 mieskansanedustajaa.

Eduskuntavaalikampanjan sisällöt perustuivat TANE:n hallitusohjelmatavoitteisiin 2019–2023. TANE piti tärkeänä, että tulevilla hallituskaudella tehtäisiin vaikuttavaa tasa-arvopolitiikkaa ja edistettäisiin päätöksentekoon, perhe-elämään, koulutukseen, työelämään sekä väkivaltaan ja itsemääräämisoikeuteen liittyviä tasa-arvokysymyksiä.

Kampanja koostui eri osa-alueista, jotka tavoittivat erilaisia kohderyhmiä kuten mediaa, puolueita, ehdokkaita ja äänestäjiä.

Ehdokasasettelun aikana kampanja keskittyi erityisesti puolueisiin ja niiden ehdokasasetteluun, sillä aiemmat eduskuntavaalit osoittavat, että tasa-arvoisen ehdokasasettelu vaikuttaa myönteisesti valituksi tulleiden tasapuoliseen sukupuolijakaumaan. Neuvottelukunta teetti kaikille 17 puolerekisteriin merkitylle puolueelle ehdokasasettelua koskevan kyselyn, jossa kartoitettiin, miten sukupuolten tasapuolinen edustus toteutuu puolueen ehdokasasettelussa ja millaisia mahdollisia erityistoimia puolueilla on sukupuolten tasapuolisen edustuksen saavuttamiseksi ehdokasasettelussa. Kooste kyselystä julkaistiin TANE:n verkkosivuilla.

Vaikuttamista tehtiin näkyvästi myös sosiaalisessa mediassa, jossa toteutettiin #TASAARVOVAALIT-kampanja. Sosiaalisen median kampanjassa jaettiin tietoa TANE:n hallitusohjelmatavoitteisiin sisältyvistä tasa-arvovoteemoista ja nostettiin niitä vaalikeskustelujen keskiöön.

Kampanjassa oli neljä pääteemaa, joiden alla julkaistiin useampia julkaisuja sosiaalisessa mediassa:

1. Tasa-arvoa eduskuntaan
2. Tasa-arvoa perhe-elämään
3. Tasa-arvoa koulutukseen ja työelämään
4. Itsemääräämisoikeus = tasa-arvokysymys

Twitterissä ja Facebookissa jaetuissa viesteissä käytettiin Jessica Finnilän tekemiä kuvia, joissa nostettiin esiin kutakin teemaa näkyvästi.

TANE tarjosi lisäksi hallitusohjelmataivoitteisiinsa pohjautuvia vaalikoneväittämiä vaalikoneita tuottaville suurille medioille.

Eduskuntavaalitulaisuus

TANE järjesti yhteistyössä NYTKIS ry:n kanssa eduskuntavaalipaneelin ”Huomisen Suomen teot – Millä askelilla kohti tasa-arvoa?” 5.3.2019 Helsingin Keskustakirjasto Oodissa. Paneelissa suunnattiin katset tulevaisuuteen vuoteen 2050, ja pohdittiin ratkaisuja hoivan, työn ja koulutuksen tasa-arvohaasteisiin.

Paneeliin osallistui laaja edustus eduskuntapuolueiden johtoa: Li Andersson (vas.), Tiina Elovaara (sin.), Pekka Haavisto (vihr.), Anna-Maja Henriksson (r.), Laura Huhtasaari (ps.), Sari Raassina (kok.), Antti Rinne (sd.), Annika Saarikko (kesk.) ja Tiina Tuomela (kd.). Tilaisuuden juonsi Susanna Ginman.

Tilaisuuden avasi TANE:n jäsen Tapio Bergholm, ja alussa kuultiin myös apulaisprofessori Marjut Jyrkisen (WeAll-hanke) alustus paneelin teemoista. Lopupuheenvuoron piti NYTKIS ry:n puheenjohtaja Ulla Parviainen.

Hallitusohjelma- ja eduskuntavaaliryhmä

Eduskuntavaalikampanjaa suunnitteli erityisesti neuvottelukunnan hallitusohjelma- ja eduskuntavaaliryhmä, jonka muodosti työvaliokunnan varsinaiset ja varajäsenet.

Hallitusohjelma- ja eduskuntavaaliryhmän kokoonpano:

- Sari Raassina (kok.), pj
- Kirsi Marttinen (kesk.), varapj
- Pekka Sinisalo (sin.)
- Tapio Bergholm (sd.)
- Outi Alanko-Kahiluoto (vihr.)

- Jutta Wirén (kok.)
- Jirka Hakala (kesk.)
- Juha Järä (ps.)
- Silla Kakkola (vas.)
- Eva Biaudet (r.)

TANE:n hallitusohjelmatavoitteet 2019–2023

TANE laati hallitusohjelmatavoitteet kaudelle 2019–2023. Hallitusohjelmatavoitteita valmisteli TANE:n työvaliokunnan varsinaisista ja varajäsenistä koostuva hallitusohjelma- ja eduskuntavaalityöryhmä sekä jaostot. Hallitusohjelmatavoitteet hyväksyttiin neuvottelukunnan kokouksessa 13.6.2018. Tavoitteet käännettiin myös ruotsiksi ja englanniksi.

Hallitusohjelmatavoitteita levitettiin laajasti yhteistyökumppaneille ja muille toimijoille. Tavoitteet laadittiin varhaisessa vaiheessa, mikä lisäsi niiden vaikuttavuutta. Hallitusohjelmatavoitteet toimivat pohjana myös TANE:n eduskuntavaalikampanjassa, jossa jaettiin koottua tietoa eri tavoitteista ja niiden taustoista.

Hallitusohjelmatavoitteet sisältävät hallituksen tasa-arvopolitiikan suuriin linjoihin, perhevapaaudistukseen, koulutukseen ja työuriin, sukupuolittuneeseen väkivaltaan, palkkatasa-arvoon ja lainsäädännön muutostarpeisiin liittyviä tavoitteita.

Valtaosa TANE:n asettamista tavoitteista huomioitiin pääministeri Antti Rinneen/Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa ”Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta”.

Tanen hallitusohjelmatavoitteet 2019–2023 löytyvät liitteestä 4.

Juhlavuodet

Kauden aikana juhlistettiin useampia merkkivuosia. Miesjaosto täytti 30 vuotta, Suomi vietti 100-vuotista itsenäisyyttä vuonna 2017, ja vuonna 2018 juhlistettiin 110 vuotta täyttäviä naisten täysiä poliittisia oikeuksia. Tasa-arvoasian neuvottelukunta taas juhlisti 45 vuoden taivaltaan vuonna 2017.

Suomi 100 -juhlavuosi: 100 tasa-arvotekoa

Suomen itsenäisyyden juhlavuoden kunniaksi toteutettiin 100 tasa-arvotekoa -hanke (2016–2017) yhdessä Naisjärjestöjen Keskusliiton kanssa. Hanke sai myös jatkoa Tasa-arvotekojilla vaikuttavuutta -hankkeen (2018–2019) myötä.

100 tasa-arvotekoa -hanke (2016–2017)

100 tasa-arvotekoa oli tasa-arvoasiain neuvottelukunnan ja Naisjärjestöjen Keskusliiton vuosina 2016–2017 toteuttama Suomen itsenäisyyden juhlavuoden hanke, joka haastoi laajan joukon erilaisia organisaatioita edistämään tasa-arvoa konkreettisin teoin. Hankkeessa nostettiin esiin sukupuolten tasa-arvon merkitystä suomalaisen yhteiskunnan kehityksessä ja menestyksessä. Hanke myös toimi osoituksena siitä jatkuvasta työstä, jota tasa-arvon edistäminen vaatii ja johon Suomi on sitoutunut.

100 tasa-arvotekoa -hankkeella oli alusta lähtien 38 organisaation kumppaniverkosto, johon kuului mm. Helsingin kaupunki, Yleisradio ja joukko kansalaisjärjestöjä. Hanketta omalla arvovallallaan edustaneen ja yhteiskunnan eri alojen vaikuttajista koostuneen kunniatoimikunnan puheenjohtajana toimi presidentti Tarja Halonen.

Tasa-arvotekohaaste otettiin innokkaasti vastaan ja tekoja toteuttivat organisaatiot kaikilta yhteiskunnan sektoreilta: mukana oli esimerkiksi kaupunkeja, yliopistoja, yrityksiä, valtion laitoksia, kansalaisjärjestöjä, tiedotusvälineitä ja työmarkkinajärjestöjä. Tasa-arvotekojen tekijät haastoivat myös toisiaan mukaan tasa-arvotalkoisiin. Tasa-arvotekojen kirjo oli laaja niin teemoittain kuin tyypeittäin. Teemoina erityisen näkyviä olivat koulutus ja työelämä, monikulttuurinen toiminta, liikunta, naisiin kohdistuva väkivalta, mutta myös esimerkiksi sosiaali- ja terveysala sekä taide.

Vuosi 2016 oli 100 tasa-arvotekoa -hankkeen näkyvä aloitus. Kesällä 100 tasa-arvotekoa oli esillä Porin SuomiAreenassa ja elokuussa hankekumppaneille ja Naisjärjestöjen Keskusliiton jäsenjärjestöille järjestettiin verkostoitumis- ja ideointipalaveri ja toimittajille 100 tasa-arvotekoa -tiedotustilaisuus. Vuo-

si huipentui joulukuussa Helsingin kaupungin kanssa yhteistyössä Helsingin kaupungintalolla järjestettyyn 100 tasa-arvotekoa -starttitilaisuuteen, johon osallistui lähes 400 tasa-arvotekojen tekijää ympäri Suomea. Päivää aiemmin ulkoasiainministeriö järjesti oman julkistamistilaisuuden mukaantulostaan hankkeeseen. Syksyn aikana kertyi yli 40 tasa-arvotekoa, joiden tekijöinä oli yli 50 tahoa. Tasa-arvotekojen tekijöihin kuuluivat mm. Puolustusvoimat ja Oulun yliopisto. 100 tasa-arvotekoa -hanke palkittiin vuoden tasa-arvotekona valtakunnallisilla Tasa-arvopäivillä Helsingissä lokakuussa 2016.

Vuosi 2017 oli hankkeen päävuosi, jolloin hanke vaikutti ja oli esillä laajasti. Hankkeessa nostettiin tasa-arvotekoja esiin maaliskuussa valtioneuvoston ja Tampere-talon Suuressa tasa-arvojuhlassa sekä WOW Finlandin festivaalilla Tampereella, toukokuussa yhdessä Uudenmaan liiton kanssa Kuntien kilpailukyky -päivässä ja kevätkatsauksessa ulkoministeriössä, heinäkuussa SuomiAreenassa ja syyskuussa opetus- ja kulttuuriministeriön Liikunnan 100 tasa-arvotekoa -tilaisuudessa sekä Kuntaliiton Kuntamarkkinoilla. Hankkeen kunniatoimikunta kokoontui toisen ja viimeisen kerran marraskuussa eduskuntatalossa puhemiehen kutsumana.

Hanke huipentui Helsingin yliopiston juhlasalissa marraskuussa järjestettyyn juhlaan, jossa esiteltiin tasa-arvotekojen satoa, keskusteltiin arvovaltaisten puhujien johdattamana suomalaisen tasa-arvon tulevaisuudesta ja palkittiin ansiokkaita tasa-arvotekojen tekijöitä.

Vuoden aikana tasa-arvotekojä julkaisivat mm. ministeriöt, kaupungit ja kansalaisjärjestöt. Loppuvuoteen mennessä tekoja oli julkaistu yli 120, minkä lisäksi ulkoministeriöllä oli yli sata tekoa. Hankkeen omien tilaisuuksien lisäksi tasa-arvotekojen tekijät järjestivät omia keskustelutilaisuuksia ja tapahtumia, joiden teemat ulottuivat työpaikkojen tasa-arvon edistämisestä kunniaväki-valtaan ja urheilun tasa-arvoon.

100 tasa-arvotekoa -hankkeessa suunnattiin katse kohti tulevaa ja rakennettiin yhdessä kestävää Suomea myös seuraavaa sataa vuotta varten. Hanke onnistui tavoitteessaan nostaa sukupuolten tasa-arvo esiin osana Suomen juhla-vuotta. Se loi myös uudenlaisen monitoimijamallin tasa-arvotyöhön. TANE:n ja kansalaisjärjestön yhteinen haaste tavoitti monia ei-perinteisiäkin tahoja mukaan tasa-arvotyöhön.

Hankkeelle myönnettiin Suomen NNKY-liiton vuosittainen tunnustuspalkinto 24.4.2018 Maailman NNKY-päivänä. Tunnustuspalkinto on huomionosoitus merkittävälle naisten ja tyttöjen hyvinvointia edistävälle toiminnalle.

Tasa-arvotiedoilla vaikuttavuutta -hanke (2018–2019): tienavaaja ja verkostojen rakentaja

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan ja Naisjärjestöjen Keskusliiton Tasa-arvotiedoilla vaikuttavuutta -hanke (2018–2019) jatkoi edeltäjähankkeessa 100 tasa-arvotekoa (2016–2017) tehtyä työtä syventämällä tehtyjä tasa-arvotekoa ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä edistämällä sukupuolten tasa-arvoa lisäävien hyvien käytänteiden leviämistä. Hanke toimi myös luomalla uusia yhteistyöverkostoja, järjestämällä tapahtumia sekä viestimällä.

Lähes kaikki 100 tasa-arvotekoa -hankkeen kumppanit jatkoivat Tasa-arvotiedoilla vaikuttavuutta -hankkeessa. Hankkeelle koottiin uusi eri alojen johtajista ja vaikuttajista koostuva, presidentti Tarja Halosen johtama Tasa-arvotiedoilla vaikuttavuutta -foorumi, joka omalla arvovallallaan ja kontakteillaan tehosti hankkeen vaikuttavuutta sekä jatkoi monialaista keskustelua sukupuolten tasa-arvosta. Foorumi kokoontui kahdesti keskustelemaan ajankohtaisista tasa-arvokysymyksistä sekä edustetuissa organisaatioissa meneillään olevasta tasa-arvotyöstä. Teemoina nousivat esiin erityisesti media ja kulttuuriala.

Hanke oli aloitteellinen uusien avausten tekijä suomalaisessa yhteiskunnassa. Esimerkkejä hankkeen toiminnasta:

- Hanke haastoi yhteistyössä Ekumeenisen Neuvoston kanssa kaikki Suomen kristilliset seurakunnat tasa-arvotekoihin osana Ekumeenista Vastuuviikkoa (syksy 2018).
- Hanke järjesti yhteistyössä Vantaan kaupungin kanssa tiettävästi ensimmäisen verkostoitumis- ja keskustelutilaisuuden suomalaisille kunnanjohtajanaishenkilöille (huhtikuu 2019). Verkosto sai innostuneen vastaanoton ja tapasi uudestaan jo syyskuussa 2019, tällä kertaa Kuntaliiton emännöimänä.
- Hanke keräsi yhteistyössä Aalto-yliopiston kanssa verkoston yhteiseen viestintäkampanjaan työtöistä ja teknologiasta (heinäkuu–joulukuu 2019). Mukaan lähtivät organisoijatahojen lisäksi Tampereen yliopisto, LUT-yliopisto ja Tekniikan akateemiset.

Myös media ja median rooli tasa-arvon edistäjänä nousi yhdeksi hankkeen teemoista. Mediajohtajien kanssa keskusteltiin kesäkuussa 2018 median mahdollisuuksista edistää tasa-arvoa ja kesäkuussa 2019 tasa-arvon toteutumisesta eduskunta- ja EU-vaaliuutisoinnissa Tiedekulmassa Helsingissä. Suuri juhlatilaisuus kokosi G18-salin täyteen kuulijoita naisten päivänä 8.3.2019, kun mm. kulttuurin, urheilun, politiikan ja median päättäjien kanssa keskusteltiin seksuaalisesta häirinnästä työelämässä. Paikalla puhumassa olivat myös rou-

va Tellervo Koivisto ja ministeri Elisabeth Rehn. Hankkeen tilaisuudet keräsivät merkittävän määrän osallistujia ja etäkatsojia.

Myös liikunnan ja urheilun alalla tehtiin paljon. Hanke järjesti yhteistyössä Yleisradion kanssa helmikuussa 2018 eurooppalaisten yleisradioyhtiöiden johdossa työskenteleville naisille keskustelutilaisuuden naisten urheilun näkyvyydestä mediassa. Syksyllä 2018 yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa taas haastettiin jo toista kertaa liikunnan ja urheilun parissa toimivat organisaatiot tasa-arvotekoihin.

Ilmoitetuista tasa-arvotekoista opetus- ja kulttuuriministeriö palkitsi parhaat Piikkarit-pääpalkinnolla ja -tunnustuspalkinnolla. Monaliikun ja Jalkapallon Pelaajayhdistyksen kanssa järjestettiin lokakuussa 2018 Tasa-arvo maaliin-keskustelutilaisuus, jossa mm. tasa-arvovaltuutettu, Kansainvälisen Olympiakomitean jäsen, Palloliiton pääsihteeri ja Veikkauksen sponsorointipäällikkö keskustelivat urheilujohtamisesta ja -palkkauksesta sekä medianäkyvyydestä ja sponsoroinnista tasa-arvonäkökulmasta.

Kesäkuussa 2018 todettiin, että kymmenet 100 tasa-arvotekoa -hankkeessa tehdyt tasa-arvotekot ovat yhä käynnissä, minkä lisäksi jo tehtyjen tekojen tulokset näkyvät edelleen tekijöidensä työssä. TANE:n kauden päättyessä ainakin 35 tasa-arvotekoa oli yhä käynnissä tai vakiintunut pysyväksi toimintamalliksi. Useat tasa-arvotekot ovat lähteneet myös monistumaan, mistä media on hyvä esimerkki.

Erityisen näkyviä vuonna 2018 toteutuneita tasa-arvotekoja olivat Ylen tasa-arvoisen urheilujournalismin lisääminen, sisäministeriön selvitys turvallisuuden tasa-arvosta Suomessa sekä eduskunnan selvitys tasa-arvon toteutumisesta eduskuntatyössä. Evankelisluterilaisen kirkon tasa-arvopalkinto jaettiin ensi kertaa toukokuussa 2018. Aalto-yliopiston tasa-arvoteko, Shaking up Tech -tapahtuma, järjestettiin ensimmäistä kertaa marraskuussa 2018. Tyttöjä teknologian pariin houkutteleva tapahtuma järjestettiin toistamiseen vuonna 2019 entistä suurempana ja useassa eri kaupungissa.

Naisten täydet poliittiset oikeudet 110 vuotta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta juhlisti naisten poliittisten oikeuksien juhlavuotta Suomessa järjestämällä Suffragette-elokuvan kutsuvierasnäytöksen 15.11.2016. Kesäkuun 1. päivänä 2016 tuli kuluneeksi 110 vuotta siitä, kun säädetyt hyväksyivät uuden valtiopäiväjärjestyksen ja vaalilain ja Suomesta tuli ensimmäinen maa Euroopassa, jossa naiset saivat sekä äänioikeuden että vaalikelpoisuuden. Vaikka Uusi-Seelanti ja Australia olivat jo tätä ennen laa-

jentaneet naisten poliittista toimivaltaa, ehtivät suomalaiset naiset ensimmäisinä maailmassa käyttää oikeuksiaan täysimittaisesti: vuoden 1907 vaaleissa uuteen eduskuntaan valittiin 19 naista.

Tilaisuuden aluksi kuultiin puheenvuorot tasa-arvoasiain neuvottelukunnan puheenjohtaja Sari Raassinalta sekä pääsihteeri Tanja Auviselta. Tämän jälkeen katsottiin yhdessä Sarah Gavronin ohjaama ja Abi Morganin käsikirjoittama, naisten Iso-Britanniassa käymää äänioikeuskamppailua käsittelevä elokuva Suffragette (2015).

TANE 45 vuotta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta täytti 45 vuotta vuonna 2017. Tämän kunniaksi TANE järjesti 45-vuotisjuhlat 21.11.2017 Kulttuuritehdas Korjaamon vintillä, Helsingissä.

Tilaisuudessa juhlistettiin TANE:n pitkää taivalta iloisen yhdessäolon, juhlapuheiden ja kulttuuriesityksen parissa. Tilaisuuden avasi TANE:n puheenjohtaja Sari Raassina. TANE:n jäsen Tapio Bergholm kertoi omassa puheenvuorossaan TANE:n miestyön historiasta. Samassa yhteydessä julkistettiin myös Miehen työ 2017 -palkinto, joka jaettiin Väestöliiton Poikien Puhelimelle sukupuolensensitiivisestä työstä poikien ja nuorten miesten kasvun tukemiseksi.

Ilta huipentui Kitkerät Neitsyet -yhtyeen esitykseen ja vapaaseen yhdessäoloon.

Kitkerät neitsyet -yhtye esiintymässä TANE:n 45-vuotisjuhlissa 21.11.2017. Kuvaaja Paula Ojansuu.

Sukupuoli, väkivalta ja häirintä

Kansainväliset sopimukset ja väkivalta

Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskeva yleissopimus eli ns. Istanbulin sopimus tuli voimaan elokuussa 2015 eli muutamaa kuukautta ennen uuden TANE:n asettamista. Sopimus oli merkittävä edistysaskel naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisessä ja torjumisessa sekä tosiasiallisen tasa-arvon saavuttamisessa.

Istanbulin sopimus perustuu kolmeen periaatteeseen:

- ennaltaehkäiseviin toimiin,
- uhrien suojelemiseen ja
- tekijän vastuuseen saattamiseen.

Sopimus sisältää määräyksiä laaja-alaisista ja yhteen sovitettavista toiminta-periaatteista, väkivallan ehkäisystä, väkivallan uhrien suojelusta sekä uhreille tarjottavista tukipalveluista. TANE:ssa vaikuttamistyö Istanbulin sopimuksen ympärillä jatkui muun muassa sen toimeenpanon eteenpäin viemisessä.

TANE oli kuultavana syyskuussa 2016 eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa. Kuulemisen aiheena oli valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. TANE katsoi, että Istanbulin sopimuksen velvoitteet tulisi ottaa huomioon sisäisen turvallisuuden selonteossa ja huomautti, että naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen työ on ollut Suomessa täysin aliresursoitua. Sopimuksen velvoitteiden täytäntöön panemiseksi on vahvistettava naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevaa kansallista työtä ja viranomaisten panostusta. TANE myös lausui, ettei lähisuhdeväkivaltarikoksia tulisi sovitella lainkaan.

TANE lausui ulkoministeriölle vuonna 2016 naisten syrjinnän poistamista käsittelevän CEDAW-komitean (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan yleissuosituksen uudistamisesta. TANE kiinnitti huomiota siihen, ettei yleissuosituksessa huomioida tarpeeksi kattavasti eri väkivallan muotoja, kuten pakkoavioliittoja sekä taloudellista ja henkistä väkivaltaa.

Vuoden 2017 alussa TANE lausui eduskunnan työ- ja tasa-arvovaliokunnalle valtioneuvoston selonteosta kestävä kehityksen globaalista toimintaohjelmasta (Agenda 2030) kiinnittäen huomiota sukupuolistuneeseen väkivaltaan ja naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. TANE piti tärkeänä, että uhrien ja teki-

jöiden palveluja lisättäisiin ja huomautti, että naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn aliresursointi on joutunut myös kansainvälisten elinten, kuten CEDAW-komitean, kritiikin kohteeksi.

Vuonna 2017 lausunnossaan lapsenhuoltolain uudistamisesta TANE nosti esille Istanbulin sopimuksen artiklan 31, jonka mukaan sopimusvaltion on toteutettava tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että määrättäessä lasten huoltajuudesta ja tapaamisoikeuksista otetaan huomioon sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat väkivaltatapaukset, ja ettei tapaamistai huoltajuusoikeuksien käyttäminen vaaranna uhrien tai lasten oikeuksia ja turvallisuutta. TANE painotti, että tulevassa lainsäädännössä myös vanhempaan kohdistuva väkivalta on otettava huomioon huoltajuus- ja tapaamispäätöksissä. TANE:n mukaan lakiehdotuksen 10 §:ään tulee sisällyttää Istanbulin sopimuksen mukaisesti täsmennys, että myös puolisoiden välinen, lapseen suoraan kohdistumaton väkivalta on lapselle vakavasti haitallista. Neuvottelukunta muistutti myös vuonna 2016 lapsiasiavaltuutetun vuosikirjaa varten antamassaan lausunnossa, että lapsiin tai vanhempiin kohdistuva väkivalta pitäisi ottaa huomioon myös huoltajien tapaamisoikeutta määriteltäessä.

Sukupuoli, talous ja valta -jaosto vieraili Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan (NAPE) kokouksessa syyskuussa 2018. Yhteisessä tapaamisessa käsiteltiin jaoston ennakkoon hahmottelemista teemoista järjestöjen roolia, ihmiskaupan torjumiseen liittyviä haasteita sekä Istanbulin sopimuksen toimeenpanon resursseja.

Sukupuoli, talous ja valta -jaosto jakoi näkemyksen, että väkivallan vastainen työ on paljolti kolmannen sektorin työn ja asiantuntemuksen varassa. Järjestöillä ei kuitenkaan ole edustusta toimikunnassa vaan yhteistyötä kanavoidaan edellä mainitun työryhmän kautta. Sukupuoli, talous ja valta -jaosto piti huolestuttavana, ettei Istanbulin sopimuksen toimeenpanolle ole kokonaisuudessaan osoitettu erillirahoitusta. Jaosto esitti myös huolensa kunnissa ja maakunnissa tehtävän työn koordinaation ja tuen puutteesta.

Raiskausrikokset

Raiskauksen rikosoikeudellinen määrittely oli julkisen keskustelun aiheena TANE:n toimikaudella. Yhä useampi maa määritteli rikoslainsäädännössään raiskauksen suostumuksen puutteen kautta, kun taas Suomessa raiskauksen määritelmä kietoutui edelleen raiskauksen yhteydessä käytetyn fyysisen väkivallan arviointiin. Useat tasa-arvotoimijat muistuttivat poliittisiä päättäjiä siitä, että Istanbulin sopimus edellyttää raiskauksen määrittelemistä suostumuksen puutteen kautta.

TANE:n hallitusohjelmataavoitteissa (2015–2019) edellytettiin vaikuttavia toimia itsemääräämisoikeutta loukkaavien rikosten poistamiseksi ja seksuaalirikoslainsäädännön (rikoslain 20 luku) uudistamiseksi. TANE lausui tasa-arvovaltuutetun toimintakertomuksesta, että raiskausrikosten keskeiseen tunnusmerkistöön tulee lisätä suostumuksen puute, ottaen huomioon, ettei suojaikärajaa nuorempi henkilö voi antaa suostumustaan.

TANE antoi huhtikuussa 2018 lausunnon oikeusministeriön rikoslain kehittämiseen liittyvästä arviomuistiosta, joka käsitteli muun muassa seksuaali- ja väkivaltarikoksia. TANE piti rikoslain kokonaisuudistusta tärkeänä ja myös ajankohtaisena Istanbulin sopimukseen liittymisen vuoksi. TANE piti huolestuttavana sitä, ettei arviomuistiosta ollut mukana sukupuolivaikutusten arviointia huolimatta siitä, että siinä käsiteltiin etenkin seksuaali- ja väkivaltarikoksia, joissa sukupuoli on yksi keskeinen tekijä.

TANE:n työvaliokunta tapasi oikeusministeri Antti Häkkäsen 23.5.2018. Tapauksissa keskusteltiin Rikoslain 20 luvun kokonaisuudistamisesta, erityisesti raiskauksen määrittelemisestä suostumuksen puutteen kautta. Työvaliokunta korosti naisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteiden tarkastelemisen tärkeyttä tulevissa lainsäädäntöuudistuksissa. Tapaamisessa keskusteltiin myös lähestymiskiellosta osana sanktiojärjestelmän kehittämistä. Lisäksi puhuttiin tarpeesta arvioida vuonna 2016 voimaan tullutta rikoslain seksuaalista ahdistelu koskevaa sääntelyä sekä pakkoavioliittojen mitätöimistä.

Seksuaalinen häirintä ja #metoo

Seksuaalinen ahdistelu lisättiin rikoslakiin vuonna 2014, mutta vain kosketelun osalta. Sanallista häirintää ei kriminalisoitu. TANE nosti esille vuonna 2016 lausunnossaan lapsiasiavaltuutetun vuosikertomukseen, että etenkin alaikäiset tytöt ja nuoret naiset joutuvat usein seksuaalisen häirinnän kohteiksi. Yli 80 prosenttia transnuorista kokee häirintää.

Seksuaalinen häirintä nousi syksyllä 2017 #metoo-ilmion myötä laajasti keskusteluun myös Suomessa. TANE oli nostanut esiin seksuaalista häirintää jo toimintakauden alusta alkaen. TANE:n järjestämässä tilaisuudessa SuomiAreenassa heinäkuussa 2016 keskusteltiin naisrauhasta ja seksuaalisesta ahdistelusta. Tilaisuudessa puhuivat muun muassa tasavallan presidentti Tarja Halonen ja RKP:n puheenjohtaja Anna-Maja Henriksson.

Keskustelussa nostettiin esiin vuosisatoja vanha naisrauhan käsite Istanbulin sopimuksen yhteydessä. Presidentti Halosen mukaan ”Naisrauhan käsite pitää päivittää 2010-luvulle. Nykymediassa on paljon virtuaalista ahdistelua,

rasismia ja vihapuhetta, jotka täytyy tunnistaa osaksi naisiin kohdistuvaa väkivaltaa.”

Kesällä 2018 TANE oli mukana SuomiAreenassa Nuoret haastavat: #MeToo:n jälkeen kohti seksuaalista itsemääräämisoikeutta -keskustelutilaisuudessa. Tilaisuuden järjestivät TANE, sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikkö, Exit ry ja Naisasialiitto Unioni.

Naistenpäivänä 2019 TANE järjesti yhdessä Naisjärjestöjen Keskusliiton kanssa Seksuaalinen häirintä työpaikoilla: #metoo – miten tästä eteenpäin -seminaarin, jonka yhteydessä julkaistiin myös ajatushautomo Hatun kanssa yhteistyössä tehty Youtube-video seksuaalisesta häirinnästä.

[Seksuaalinen häirintä on sinunkin ongelmiasi -video](#)

Lokakuussa 2018 TANE lausui työministeriölle ILO:n kansainvälisen työkonferenssin vuoden 2019 standardiaiheesta työelämässä ilmenevän väkivallan ja häirinnän lopettamisesta. TANE piti merkittävänä sitä, että ILO käsittelee työelämässä ilmenevän väkivallan ja häirinnän lopettamista ja prosessoi aiheesta yleissopimusta ja siihen liittyvää suositusta. Neuvottelukunta katsoi lausunnossaan, että häirintään liittyviä valtasuhteita tulee käsitellä nykyistä seikkaperäisemmin. TANE myös korosti, että Suomen tulee pitää ihmisoikeusperustaisuus vahvasti esillä. Oikeus tehdä työtä turvallisessa ja häirinnästä vapaassa ympäristössä on tärkeä ihmisoikeuskysymys. Neuvottelukunta huomautti myös, että työntekijöihin kohdistuva heidän työstään johtuva vihapuhe on tärkeä aihe. Väkivaltaan ja häirintään puuttumiseen eri tilanteissa tarvitaan erilaisia ja moninaisia keinoja.

TANE lausui tammikuussa 2018 hallituksen tasa-arvo-ohjelman väliraportin luonnoksesta. Neuvottelukunta nosti esiin myös #metoo-kampanjan myötä keskusteluun nousseen seksuaalisen ja sukupuolisen häirinnän ja vaati toimia sen kitkemiseksi. TANE ehdotti, että konkreettisten toimien esittämiseksi varataan välittömästi riittävät resurssit ja palkataan aihetta koordinoimaan alan asiantuntija.

Lausunnossaan tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta neuvottelukunta piti tärkeänä, että tasa-arvovaltuutettu nostaa kertomuksessaan esiin myös sukupuoleen perustuvan vihapuheen ja viharikokset. Seksistinen tai sukupuoleen perustuva vihapuhe kohdistuu muita useammin nuoriin ja julkisuudessa toimiviin naisiin sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin.

Ihmiskauppa ja prostituutio

Hallitusohjelmatavoitteissaan vuosille 2015–2019 TANE nosti ihmiskaupan ehkäisemisen yhdeksi keskeiseksi teemaksi naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisessa työssä. Ihmiskauppa on sukupuolittunut ilmiö ja naisiin kohdistuvan väkivallan muoto, mitä ei usein poliittisella tasolla tunnisteta. Samoin ihmiskauppa jää helposti ulos toimenpiteistä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan.

TANE toi toimintakaudellaan johdonmukaisesti esiin ihmiskaupan ja sukupuolen kytköstä ja esitti toimenpiteitä, jotka vaikuttaisivat muun muassa prostituution kysyntään ja auttaisivat ihmiskaupan uhreja. Neuvottelukunnan hallitusohjelmatavoitteena oli seksin oston kriminalisointi, mitä tuotiin esille muun muassa lausunnoissa. Neuvottelukunnan hallitusohjelmatavoitteiden mukaan ihmiskauppaan tulee puuttua paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Neuvottelukunta kiinnitti huomiota etenkin ihmiskaupan uhrien asemaan, heidän auttamiseen ja erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisryhmiin.

Vuonna 2016 TANE lausui eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta. TANE huomautti, että ihmiskauppa ja siihen kytkeytyvä prostituutio ovat vakava järjestäytyneen rikollisuuden muoto, jonka ennaltaehkäisemiseksi on työskenneltävä paljon nykyistä aktiivisemmin. TANE kiinnitti huomiota myös uhrien oikeuksien toteutumiseen ja erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin, kuten alaikäisiin turvapaikanhakijoihin ja paperittomiin. TANE toi esille myös seksinostajien roolin kansainvälisen rikollisuuden ylläpitämisessä ja totesi, että seksin osto tulisi kriminalisoida.

Seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuneen ihmiskaupan uhrit ovat Suomessa usein nuoria naisia tai jopa alaikäisiä tyttöjä. Neuvottelukunta huomautti vuonna 2016 lapsiasiavaltuutetun vuosikirjaan antamassa lausunnossaan, että lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on vakava ongelma Suomessa. Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä on myös seksuaalipalvelujen ostolta, mikä kriminalisoitiin Suomessa vuonna 2006.

TANE lausui ulkoministeriölle vuonna 2016 naisten syrjinnän poistamista käsittelevän komitean (CEDAW) naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan yleisuosituksen uudistamisesta. TANE kiinnitti lausunnossaan huomiota etenkin ihmiskauppaan ja prostituutioon yhtenä väkivallan muotona. TANE muistutti lausunnossaan, että CEDAW-komitea oli edellisen kerran vuonna 2014 kehottanut Suomea varmistamaan, ettei ihmiskaupan uhreja karkoteta Suomesta

ja ryhtymään toimiin seksin oston kriminalisoimiseksi sekä varmistamaan palveluiden saatavuus niille naisille ja tytöille, jotka haluavat irti prostituutiosta.

Neuvottelukunta lausui vuonna 2017 eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle (Euroopan komission tiedonanto lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä), että yksin tulevat lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, ja heillä on erityinen riski joutua sekä matkalla että maahantulon jälkeen esimerkiksi ihmiskaupan tai seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi.

Sote- ja maakuntauudistus

Kauden aikana Sipilän hallitus käynnisti mittavan sote- ja maakuntauudistuksen, jossa pyrittiin perustamaan uudet maakunnat ja uudistamaan sosiaali- ja terveydenhuollon rakenne, palvelut ja rahoitus. Osana uudistusta valmisteltiin lainsäädäntöä asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa.

TANE seurasi uudistuksia aktiivisesti sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta ja vaikutti sukupuolinäkökulman huomioon ottamiseen uudistuksissa. TANE otti myös kantaa hallituksen hankkeeseen aluekehittämissuunnitelman ja kasvupalvelujen uudistamiseksi. Lakiuudistuksen myötä itsehallinnolliset maakunnat olisivat vastanneet aluekehityksestä, minkä lisäksi työnhakijoiden, työnantajien ja yritysten palvelut olisi yhdistetty kasvupalveluiksi ja niiden tuotantoa olisi avattu kilpailulle.

Uudistusten seuraamiseksi ja niihin vaikuttamiseksi TANE perusti Kunta- ja itsehallintoaluetöryhmän.

Sote- ja maakuntauudistus raukesi vaalikauden lopulla muun muassa perustuslaillisiin ongelmiin, ja uudistuksen valmistelu lopetettiin 8.3.2019.

Mitä TANE nosti esiin maakuntauudistuksesta?

TANE antoi useita lausuntoja maakuntauudistuksesta, joissa se systemaattisesti nosti sukupuolivaikutusten arvioinnin välttämättömyyttä maakuntauudistuksen kaikissa vaiheissa. Suunnitelmissa maakuntien perustamisesta oli monenlaisia sukupuolten tasa-arvoon vaikuttavia tekijöitä. Nämä liittyivät esimerkiksi henkilöstön asemaan, sukupuolten tasa-arvoon maakuntien päätöksenteossa sekä siihen, että maakunnilla olisi ollut viranomaisina lain mukainen velvoite edistää sukupuolten tasa-arvoa.

TANE piti tärkeänä, että maakuntauudistuksen yhteydessä varmistettaisiin, että maakuntia koskevat samat tasa-arvolain velvoitteet kuin muutakin julkista hallintoa. TANE esitti lausunnoissaan, että tasa-arvon edistämistavoite tulisi kirjata maakuntalakiin, samalla uudistettavaan kuntalakiin sekä maakuntastrategiaan. Hallituksen esityksessä maakunnilta vaadittavassa maakuntastrategiassa päätettäisiin maakunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista ja määriteltäisiin toteutumisen arviointi ja seuranta. Strategiassa maakuntavaltuusto linjaisi ja asettaisi pitkän aikavälin tavoitteet esimerkiksi maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen, palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen, henkilöstöpolitiikkaan ja maakunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin. TANE esitti lausunnoissaan, että kaikissa

näissä olisi tärkeää huomioida myös sukupuolinäkökulma, ja tasa-arvon edistämistavoite tulisikin sisällyttää maakuntastrategiaan. Se auttaisi valtavirtaistamaan sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmaa maakuntien toimintaan ja toteuttamaan laissa säädettyä viranomaisvelvoitetta tasa-arvon edistämiseen.

TANE nosti lausunnoissa esiin myös naisten edustuksen maakuntien päätöksenteossa, sillä uudistus olisi luonut kokonaan uuden päätöksenteon tason. Naiset ovat aliedustettuina vaaleilla valituissa päätöksentekokoelimityksissä, myös kunnissa, ja tilanne olisi oletettavasti ollut samansuuntainen tulevissa maakunnissa. Marraskuussa 2016 antamassaan lausunnossa TANE vaati, että sukupuolten tasa-arvon toteutuminen tulisi huomioida myös maakuntien epävirallisissa valmisteluelimissä. Hallituksen esitystä täydennettiin lausuntokierroksen jälkeen uudella lakiehdotuksella, jossa tasa-arvolakia muutettaisiin siten, että maakunnan toimielimissä lukuun ottamatta maakuntavaltuustoa tulisi olla sekä naisia että miehiä kumpiakkin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Tämä koski myös maakuntien perustamia väliaikaisia valmistelutoimielimiä, jotka vastaisivat maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelusta siihen saakka, kunnes maakuntavaltuusto on valittu.

Mitä TANE nosti esiin sote-uudistuksesta?

TANE otti lausunnoissaan kantaa myös sote-uudistukseen ja valinnanvapauslakiin. Kaavaillun sote-uudistuksen henkilöstövaikutukset olisivat olleet laajat ja ne olisivat keskittyneet erityisesti naisiin, jotka muodostavat valtaosan sote-alan henkilöstöstä. Suurin osa sote-henkilöstöstä olisi siirtynyt pysyvistä kunnallisista palvelussuhteista maakuntien palvelukseen, ja osa edelleen yksityisiin työsuhteisiin.

Valinnanvapauden myötä asiakkaiden olisi ollut mahdollisuus vaihtaa määräjain palvelujen tuottajaa, mikä olisi voinut luoda pysyvien työsuhteiden sijaan aiempaa enemmän epätyypillisiä työsuhteita. Epätyypilliset ja erityisesti määräaikaiset työsuhteet kasautuvat jo nykyään enemmän naisille.

Lausunnoissaan TANE nosti esiin huolen siitä, että osa muutokseen liittyvistä henkilöstövaikutuksista voisi vaikeuttaa naisten asemaa työmarkkinoilla työsuhteiden ehtojen, työolojen ja palkkauksen muuttuessa mahdollisesti epäedullisemmiksi. Neuvottelukunta vaati, että muutoksia on seurattava aktiivisesti sukupuolinäkökulmasta ja varmistettava, että naisten asema työmarkkinoilla ei heikkene uudistuksen yhteydessä. Myös henkilöstön resurssien riittävyyden takaaminen ja henkilöstön osallistaminen uudistukseen nostettiin lausunnoissa esiin.

Asiakkaiden ja palvelujen käyttäjien näkökulmasta TANE otti kantaa erityisesti terveyserojen kaventamiseen ja palvelujen saavutettavuuteen eri ryhmille. TANE muistutti lausunnoissaan, että sote-uudistuksessa tulisi ottaa huomioon terveyserot eri alueiden, sukupuolten, ikäryhmien ja erilaisissa sosioekonomisissa asemissa olevien välillä. Miehet käyttävät terveysterveyspalveluita naisia vähemmän, ja miesten terveys on myös heikompi.

Neuvottelukunta katsoi, että valinnanvapaus voisi lisätä sukupuolten tasa-arvoa hyvinvoinnissa ja terveydessä. Tämä kuitenkin vaatii sitä, että uudistuksessa onnistutaan varmasti takaamaan, että erityisesti heikoimmassa asemassa olevat saavat palveluita ja pystyvät nykyistä helpommin hakeutumaan palveluiden piiriin. TANE nosti lausunnoissaan esiin, että ikääntyneessä väestössä naisten osuus palveluiden käyttäjistä on suurempi kuin miesten. Tästä näkökulmasta valinnanvapauden laajentuminen olisi koskettanut varsinkin ikääntyneitä naisia. Lausunnoissaan TANE vaati, että uudistuksessa tulisi varmistaa, että myös ikääntyneellä väestöllä on todellisia mahdollisuuksia tehdä valintoja ja saada kaikkia tarvitsemiaan palveluita, ja että palvelupolut ovat selkeitä ja sujuvia. Lausunnoissaan marraskuussa 2017 TANE myös vaati, että uusien sote-keskusten pakollisesta palveluvalikoimasta pois jätetyt gynekologipalvelut tulisi sisällyttää osaksi sote-keskusten palveluvalikoimaa.

Sote-uudistuksella olisi ollut merkittäviä vaikutuksia sote-alan pien- ja mikro-yrityksiin, jotka kattavat valtaosan sote-alan yrityksistä (98 %). Suurin osa sote-yrityksistä on naisia, joten uudistuksella olisi voinut olla merkittäviä vaikutuksia naisten työllistymiseen ja toimeentuloon.

Lausunnoissaan TANE huomautti, että myös pienyritysten mahdollisuus toimia sote-keskusten palveluntuottajina on varmistettava, ja että mikroyrityksillä on todellisia mahdollisuuksia toimia esimerkiksi asiakassetelillä hankittavien palveluiden tuottajina.

Neuvottelukunta vaati lausunnoissaan, että kaikkien julkisella rahoituksella toimivien palveluntuottajien on otettava sukupuolten tasa-arvo huomioon toiminnassaan ja palveluiden tuotannossa. TANE katsoi, että hyvän pohjan tasa-arvonäkökulman huomioimiseksi kattavasti maakuntien työssä antaa sote-järjestelmälaissa huomioitu sukupuolten tasa-arvon edistämistavoite säännöksessä, joka koskee valtakunnallisia tavoitteita sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle (HE 27§). Säännöksen perusteella määritellään tavoitteet, jotka valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnallisesti ja tarvittaessa erikseen kullekin maakunnalle. TANE muistutti lausunnoissaan, että tavoitteiden seuraamisen vuoksi seurantatiedot tulee kerätä myös sukupuolten mukaan.

TANE otti useasti kantaa siihen, että sukupuolivaikutusten arviointia on tehtävä jatkuvasti uudistuksen edetessä. Marraskuussa 2017 antamassaan lausunnossa valinnanvapauslaista neuvottelukunta vaati sukupuolivaikutusten arvioinnin kiireellistä täydentämistä ja niiden konkreettisempaa tarkastelua.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa (2018) TANE muistutti, että monet uudistukseen liittyvät sukupuolivaikutukset näkyvät vasta pidemmän ajan kuluttua ja uudistuksen edetessä. Esimerkiksi henkilösvaikutuksia, jotka uudistuksessa kohdistuvat erityisesti naisiin, olisi tärkeää seurata jatkuvasti prosessin edetessä. Sukupuolivaikutusten arviointi ei kuitenkaan itsessään riitä, vaan niistä tulee myös tehdä johtopäätökset ja ryhtyä tarvittaviin toimiin.

Mitä TANE nosti esiin alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista?

TANE oli edustettuna työ- ja elinkeinoministeriön asettamassa Kasvupalvelujen ja aluekehittämisyjärjestelmän uudistamisen ohjausryhmässä.

Työ- ja elinkeinoministeriölle sekä eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamissaan lausunnoissa (2017, 2018) TANE totesi, että erityisryhmien tarpeet on otettava huomioon nykyisen julkisen palvelun tehtävien siirtyessä markkinoille. Esimerkiksi lausunnossa nostettiin pitkäaikaistyöttömyys, joka on erityisesti miesten ongelma ja kytkeytyy myös syrjäytymiseen, ja joka vaatii jatkossakin palvelun tarjoajilta syvällistä perehtymistä asiakkaiden hankaliinkin tilanteisiin. Sama koskee muitakin erityisryhmiä, kuten maahanmuuttajanaisia, joiden työllisyysaste on huomattavasti maahanmuuttajamiehiä alhaisempi.

TANE totesi, että uudistuksen yhteydessä olisi varmistettava, että yrityksillä on jatkossa velvollisuus palvella myös vaativimpia ja vaikeimmin työllistyviä asiakasryhmiä. Samoin tulisi varmistaa, ettei asiakasryhmien sisällä tapahtuisi asiakkaiden valikointia. TANE piti tärkeänä, että julkisten palveluiden siirtäminen markkinoille ei saisi tarkoittaa sitä, että osa asiakkaista jäisi kokonaan palveluiden ulkopuolelle. Lisäksi uudistuksessa tulisi varmistaa moniammatillisen työn edellytykset ja palveluketjujen toimivuus, kun alalle tulee uusia toimijoita.

TANE painotti lausunnoissaan, että työllistämispalveluiden pyrkimyksenä tulisi olla koulutuksen ja työmarkkinoiden segregaaation purkaminen. Nykyisessä laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta säädetään, että palvelua tarjottaessa ja kehitettäessä sekä siitä tiedotettaessa on aktiivisesti edistettävä yhdenvertaisuuden toteutumista sekä naisten ja miesten välistä tasa-arvoa

työmarkkinoilla. TANE vaati, että tämä on huomioitava jatkossa maakuntien tekemissä palveluhankinnoissa ja että segregaaation purkamisen on oltava jatkossakin yksi työllistämispalveluiden tavoitteista.

Uudistuksella olisi ollut myös merkittäviä henkilöstövaikutuksia ELY-keskusten ja TE-toimistojen henkilöstöön, joista suuri osa on naisia. Hallituksen esityksen yleisperusteluissa oltiin pyritty arvioimaan esityksen sukupuolivaikutuksia, mutta arvio oli TANE:n mielestä hyvin suppea eikä henkilöstövaikutuksia arvioivassa luvussa ole mainittu sukupuolta lainkaan. TANE nosti lausunnoissaan esiin, että esityksen sukupuolivaikutuksia tulisi tarkastella laajemmin ja että henkilöstövaikutuksia tulisi tarkastella läpileikkaavasti.

TANE piti tärkeänä, että uudistuksen yhteydessä vahvistettaisiin maakuntien hankintaosaamista, jotta hankinnoissa voitaisiin ottaa huomioon myös sosiaalinen vastuullisuus. Lausunnoissa nostettiin esiin myös, että on tärkeää, että jatkossa maakunnissa voidaan tehdä esimerkiksi pienyrittäjiä tukevia hankintaprosesseja. Lisäksi olisi varmistettava, että jatkossa myös palveluja tuottavilla yrityksillä on velvollisuus edistää tasa-arvoa.

TANE vaati sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamista alueiden kehittämiseen ja rakennerahastotoimintaan. Tähän liittyen viranomaisten tasa-arvo-osaamista on vahvistettava maakuntatasolla ja huolehdittava, että tasa-arvonäkökulma on jatkossa kiinteästi mukana rakennerahastotoiminnassa. Rahoitusten jakautumista on seurattava myös tasa-arvonäkökulmasta.

Neuvottelukunta nosti lausunnoissaan esiin, että edellä mainitut näkökulmat tulisi ottaa huomioon maakuntien kasvupalveluja koskevassa strategiassa. Samoin olisi varmistettava, että järjestäjätaholla on valmiudet arvioida jatkuvasti oman toimintansa ja järjestämiensä kasvupalveluiden sukupuolivaikutuksia.

Vanhemmuus ja lapsen etu

Vanhemmuuteen ja lapsen etuun liittyvistä kysymyksistä erityisesti työn ja perheen yhteensovittamisen edistäminen, vanhempainvapaan uudistaminen 6+6+6-mallin mukaan ja laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta nousivat kauden aikana TANE:n toiminnassa. Erityistä huomiota kiinnitettiin hallituskaudella tehtävään uudistukseen laista lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, jota varten perustettiin Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta -työryhmä (ks. luku 5.4 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta -työryhmä). Kauden aikana julkaistiin myös opas ”Sukupuolten tasa-arvo neuvolan asiakastyössä. Opas vanhempien ja lasten tukemiseen sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta” (2017).

TANE kiinnitti huomiota myös intersukupuolisten lasten oikeuksiin. TANE painotti muun muassa lausunnossaan lapsiasiavaltuutetun vuosikertomukseen, että on tärkeää turvata ja vahvistaa intersukupuolisten lasten itsemääräämisoikeutta monella eri tasolla. Neuvottelukunta muistutti monien kansainvälisten organisaatioiden kehottaneen jäsenmaitaan varmistamaan, ettei intersukupuolisille lapsille tehtäisi tarpeettomia lääketieteellisiä tai kirurgisia toimenpiteitä. TANE kiinnitti huomiota lapsen etuun myös kannattaessaan alaikäisavioliittojen kieltämistä. TANE lausui oikeusministeriölle, että kansainvälisissä yhteyksissä Suomi edustaa lapsiavioliittojen vastaista linjaa. Alaikäisten avioliittojen salliminen Suomessa poikkeusluvalla on ristiriidassa tämän kanssa. Alaikäisten avioituminen poikkeusluvalla poistettiin laista vuonna 2019.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta

TANE seurasi aktiivisesti kauden aikana uudistettavaa lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Uudistus liittyi hallitusohjelman Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma -kärkihankkeeseen. Sillä pyrittiin parantamaan lapsen edun toteutumista huolto- ja tapaamisoikeutta koskeissa asioissa ja korjaamaan lakia vastaamaan yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia, kuten perhetilanteiden monimuotoistumista.

TANE lähetti 27.6.2016 oikeus- ja työministeri Jari Lindströmille kirjeen, jossa neuvottelukunta suositti, että kun oikeusministeriö asettaa työryhmän valmistelemaan ehdotusta lain uudistamiseksi, se asettaisi samalla seurantaryhmän seuraamaan ja arvioimaan työryhmän työtä. Oikeusministeriö asettikin seurantatyöryhmän 17.10.2016 ja myös TANE oli ryhmässä edustettuna. TANE:n edustajana toimi neuvottelukunnan Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta -työryhmän puheenjohtaja Seija Turtiainen (kesk.).

Neuvottelukunta järjesti yhdessä eduskunnan lakivaliokunnan ja oikeusministeriön kanssa seminaarin lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevasta lainsäädännöstä ja sen uudistamisesta ”Lapsen oikeus vanhempiin – huolto- ja tapaamisoikeudet puntarissa” 8.2.2017. Seminaarin tavoitteena oli avata keskustelua lainsäädännön uudistuksesta lapsen ja vanhempien näkökulmasta sekä pohtia teemaa Ruotsin kokemusten valossa. Seminaariin osallistui monipuolinen joukko kansanedustajia, viranhaltijoita, lapsenhuoltolain uudistustyössä mukana olevia tahoja, järjestöjä ja tutkijoita. Tilaisuudessa kuultiin puheenvuorot muun muassa hyvinvointioikeuden professorilta Johanna Schiratzkilta Ruotsista ja professori Johanna Niemeltä Turun yliopistosta. Lainsäädännön uudistuksesta puheenvuoron piti lainsäädäntöjohtaja Antti Leinonen oikeusministeriöstä. Seminaarin päätti TANE:n puheenjohtaja Sari Raassina.

Lausunnossaan (2017) oikeusministeriön työryhmän mietinnöstä TANE piti mietintöä kokonaisuudessaan kannatettavana, sillä sen katsottiin vahvistavan sukupuolten tasa-arvoa lisäämällä vanhemmuuden tasa-arvoisempaa jakautumista eron jälkeen. Hyvänä pidettiin myös perheiden moninaisuuden huomioimista, mikä näkyikin lopullisessa laissa.

TANE otti lausunnossa kantaa lähisuhdeväkivaltaan ja huoltajuuskysymyksiin ja painotti, että Istanbulin sopimuksen mukaisesti lainsäädännössä pitää tämentää, että myös puolisoitten välinen, lapseen suoraan kohdistumaton väkivalta on lapselle vakavasti haitallista. Siksi paitsi lapseen myös vanhempaan kohdistuva väkivaltainen käytös on otettava huomioon huoltajuus- ja tapauspäättöksissä. Lakiin kirjattiin lopulta, että ”lasta on suojeltava kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä” (190/2019, 1 §). Lakivaliokunnan antamassa mietinnössä lakivaliokunta painotti, että kaikenlainen väkivalta on ymmärrettävä laajasti niin, että se kattaa myös lapseen suoraan kohdistumattoman vanhempien välisen väkivallan.

Lausunnossa nostettiin esiin myös tarve vieraannuttamisen tarkemmalle määritelmälle, jotta esimerkiksi huolen lapseen kohdistuvasta väkivallasta voi tuoda esiin ilman pelkoa siitä, että se voitaisiin leimata vieraannuttamisen yritykseksi. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan mielestä ratkaisu olla kriminalisoimatta vieraannuttamista oli kannatettava eikä vieraannuttamista lopulta kirjattu lakiin.

Julkaisu: Sukupuolten tasa-arvo neuvolan asiakastyössä

Neuvottelukunta laati kauden aikana oppaan sukupuolten tasa-arvosta neuvolan asiakastyössä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL) kanssa. *Sukupuolten tasa-arvo neuvolan asia-*

kastyössä – Opas vanhempien ja lasten tukemiseen sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta julkaistiin sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuna vuonna 2016 ja uudistettu toinen painos vuonna 2017.

Oppaan valmistelu alkoi jo vuonna 2014 TANE:n ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen järjestämässä työpajassa, joka kokosi yhteen neuvolan ja muiden alojen asiantuntijoita keskustelemaan siitä, miten sukupuolten tasa-arvoa voitaisiin toteuttaa ja edistää neuvolatyössä. Neuvolan ja muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden työntekijät kohtaavat työssään päivittäin erilaisia perheitä ja lapsia, joten heillä on tärkeä rooli tasa-arvoisen kasvatuksen edistämisessä ja sukupuolienormien purkamisessa. Työpajassa päätettiin oppaan kokoomisesta ja oppaan ideoinnissa olikin mukana sekä neuvoloiden työntekijöitä että asiakkaita.

Oppaan tavoitteena on tukea neuvolan terveydenhoitajia sekä muita sosiaali- ja terveysalan työntekijöitä sukupuolten tasa-arvon edistämisessä omassa työssään. Se tarjoaa tietoa ja pohdittavaa sukupuolten tasa-arvosta, sukupuolen moninaisuudesta sekä perheiden moninaisuudesta. Oppaassa herätellään muun muassa pohtimaan sitä, vaikuttaako lapsen tai vanhemman sukupuoli siihen, miten tai mistä hänen kanssaan keskustellaan. Oletuksia sukupuolille sopivista toimintavoista pidetään yllä arkisissa tilanteissa ja totutuissa puhe- tavoissa, ja opas pyrkiikin purkamaan tällaisia oletuksia erilaisten pohdinta- ja reflektiotehtävien avulla.

Opas lähetettiin kaikkiin Suomen neuvoloihin ja se löytyy THL:n verkkosivuilta Äitiys- ja lastenneuvolaa koskevat suositukset ja oppaat -listalta. Opasta jaettiin myös syksyn 2017 neuvolapäivillä. Opas tavoitti siis laajasti neuvoloiden työntekijöitä ympäri Suomen.³

[Sukupuolten tasa-arvo neuvolan asiakastyössä – Opas vanhempien ja lasten tukemiseen sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta](#)

---

3 Opas päivitettiin vuonna 2022 vastaamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. [Vuoden 2022 uudistettu opas löytyy Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valtosta.](#)

Kasvatus ja koulutus

Kasvatuksen ja koulutuksen teemat näkyivät kaudella erityisesti TANE:n antamissa lausunnoissa. Teemoina nousivat esimerkiksi opetussuunnitelmien tasa-arvoisällöt, sukupuolitietoisuuden edistäminen, oppimiseröjen kaventaminen, sukupuolen mukaisen segregaaion purkaminen ja kouluissa tapahtuvan häirinnän ja väkivallan ehkäiseminen. Varhaiskasvatuksen osalta keskiössä olivat lakimuutokset varhaiskasvatuksen asiakasmaksuissa sekä varhaiskasvatustlain uudistaminen.

Sukupuolten tasa-arvo kouluissa

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta otti kantaa moniin koulutukseen ja kasvatukseen liittyviin tasa-arvokysymyksiin kauden aikana antamissaan lausunnoissa ja asiantuntijakuulemisissa. Vuonna 2015 TANE antoi lapsiasiavaltuutetulle lausunnon koulutuksen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tilasta lapsiasiavaltuutetun toimintakertomusta varten, jonka teemana oli *Eriarvoistuva koulu?*

Sivistysvaliokunnassa TANE oli kuultavana tasa-arvovaltuutetun kertomukseen liittyen. Tasa-arvovaltuutettu luovutti kertomuksensa eduskunnalle joulukuussa 2018. Valtuutetun tekemiin selvityksiin ja tutkittuun tietoon pohjautuva kertomus antoi kattavan kuvan tasa-arvon tilasta Suomessa, ja yhtenä osa-alueena oli tasa-arvon edistäminen oppilaitoksissa.

Kertomuksia koskevissa lausunnoissa ja asiantuntijakuulemisissa (2019) TANE nosti esiin opetussuunnitelmiin, koulujen tasa-arvosuunnitelmiin, sukupuolen moninaisuuteen, oppimiseröihin, segregaaioon, sukupuolitietoiseen opetukseen sekä kouluissa tapahtuvaan häirintään ja väkivaltaan liittyviä näkökulmia. Lausunnossaan lapsiasiavaltuutetulle TANE piti merkittävänä edistysaskeleena sitä, että perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa huomioidaan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. TANE piti myös positiivisena, että tasa-arvo ja sukupuolen moninaisuus on huomioitu opetuksen järjestämistä ohjaavissa velvoitteissa, arvoperustassa, tavoitteissa, toimintakulttuuria ohjaavissa periaatteissa ja työtavoissa.

Lausunnossa ja asiantuntijakuulemisissa TANE nosti esiin sukupuolitietoisuuden opetuksen ja kasvatuksen tärkeyttä aina varhaiskasvatuksesta opinto- ja uraohjaukseen asti. Neuvottelukunta kannatti tasa-arvovaltuutetun suositusta, jonka mukaan tasa-arvon edistämiseen liittyvät kysymykset tulee sisällyttää nykyistä vahvemmin opettajankoulutukseen ja opettajien täydennyskoulutukseen. TANE yhtyi myös tasa-arvovaltuutetun näkemykseen sukupuolten välisten oppimiseröjen kaventamisesta. Koulussa tapahtuvaan väkivaltaan ja

häirintään puuttumisessa neuvottelukunta piti tärkeänä, että koulun henkilökunnalla on osaamista seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ja väkivallan tunnistamisesta ja niihin puuttumisesta. Tasa-arvolaisissa kiellettyä häirintää tai rikoslain nojalla rangaistavaksi säädettyä väkivaltaa ei tule tyypistää kiusaamiseksi.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta antoi opetushallitukselle lausunnon lukion opetussuunnitelman perusteiden luonnoksesta (2019). Lausunnossa neuvottelukunta piti tärkeänä, että sukupuolten tasa-arvo huomioidaan luonnoksessa lukion opetussuunnitelman perusteiksi kauttaaltaan. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korosti, että lukion opetussuunnitelman perusteisiin tulee kirjata sukupuolten tasa-arvon aktiivinen edistämismääräke sekä selkeästi määritellyjä keinoja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.

Erityistä huomiota neuvottelukunta kiinnitti myös siihen, että luonnoksessa käytettiin käsitettä ”tasa-arvo”, eikä ”sukupuolten tasa-arvo” kuten esimerkiksi vuonna 2014 annetuissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Lausunnossa TANE totesi, että luonnoksessa on syytä käyttää käsitettä ”sukupuolten tasa-arvo”, joka selvemmin kuvaa tasa-arvolain mukaista naisten ja miesten välistä ja sukupuolen moninaisuuden huomioivaa tasa-arvoa.

Varhaiskasvatus

Asiakasmaksut

TANE antoi kauden aikana useita lausuntoja varhaiskasvatukseen liittyvistä lakiuudistuksista. Vuonna 2016 hallitus esitti varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen muuttamista niin, että kuntien maksutulot nousisivat vuodesta 2017 alkaen yhteensä 54 miljoonaa euroa. Asiakasmaksun määräämisen perusteena olevia tulorajoja esitettiin korotettavaksi siten, että pienituloisten yhden ja kahden lapsen perheiden ja yksinhuoltajien asiakasmaksut pienenevät. Korotukset koskivat siis ennen kaikkea korkeimmassa maksuluokassa olevia perheitä.

Tämä uusi varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki tuli voimaan 1.3.2017. Myöhemmin vuonna 2017 hallitus esitti lakiin jälleen muutoksia, sillä työllisyysasteen nostamiseksi pyrittiin poistamaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuihin liittyviä kannustinloukkoja alentamalla pieni- ja keskituloisilta perittäviä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja. Lakimuutos tuli voimaan 1.1.2018.

TANE piti erittäin hyvänä, että hallituksen esityksessä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaiksi oli säilytetty 0-maksuluokka, joka turvaa varhaiskasvatuksen

myös lapsille, jotka tulevat heikoimmassa asemassa olevista perheistä. TANE kiitti lausunnossaan (2016) myös siitä, että esityksessä oli tunnistettu varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen vaikutus yksinhuoltajien työllistymiseen ja että heidän maksunsa pidettiin alhaisina. TANE huomautti kuitenkin lausunnoissaan (2016, 2017) siitä, että sukupuolten tasa-arvon kannalta on ongelmallista, että asiakasmaksut porrastetaan koko perheen tulojen mukaan. Erityinen loukkutilanne syntyy äideille, joilla on keskitasoinen tai sitä matalampi palkka, mutta puolisoilla keskitasoa parempi palkka. Tällöin ylimpään maksuluokkaan joutuminen saattaa aiheuttaa pienituloisen ansiotöistä poisjäämistä, koska työnteko ei ole taloudellisesti kannattavaa. Naisten aseman vahvistaminen työmarkkinoilla ja työurien pidentäminen edellyttävät kohtuullisia asiakasmaksuja kaikissa tuloluokissa.

TANE huomautti myös, että asiakasmaksujen alentaminen saattaa lisätä varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrää, ja siksi lainmuutoksen yhteydessä on varmistettava riittävät henkilöstöresurssit. Asiakasmaksujen lisäksi myös varhaiskasvatuksen laatu vaikuttaa vanhempien päätöksiin lasten hoitamisesta kotona tai varhaiskasvatuksen piirissä, ja siksi myös henkilöstöön ja muihin laatuun liittyviin seikkoihin on tärkeää ohjata riittävästi resursseja.

Uusi varhaiskasvatuslaki

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta lausui myös kauden aikana uudistettavasta varhaiskasvatuslaista (2018). TANE piti erittäin hyvänä, että luonnoksessa varhaiskasvatuslaiksi oli mainittu yhtenä tavoitteena antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. TANE:n näkemys oli kuitenkin se, että sukupuolten tasa-arvon edistäminen olisi lain yleisen tavoitteen lisäksi valtavirtaistettava lain muihinkin pykäliin.

TANE painotti lausunnossaan sukupuolitietoisien varhaiskasvatuksen tärkeyttä ja sukupuolitietoisuuden läpileikkaavuutta niin lasten kuin lasten vanhempienkin kanssa toimittaessa. Tätä varten TANE esitti, että varhaiskasvatuksen opintoihin tulisi lisätä opintokokonaisuus, joka käsittelee sukupuolta, sen moninaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa.

TANE kiinnitti huomiota siihen, että luonnoksessa varhaiskasvatuslaiksi todettiin, että esityksellä ei arvioida olevan juurikaan sukupuolivaikutuksia lasten, varhaiskasvatuksen henkilöstön tai lasten huoltajien osalta. Kuitenkin lain yhdeksi tavoitteeksi oli kirjattu edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. TANE katsoi, että esimerkiksi henkilöstön asemaan tehtävillä muutoksilla on vahvat tasa-arvovaikutukset, koska varhaiskasvatuksen henkilöstö on hyvin naisval-

taista. Laadukas ja riittävästi resursoitu varhaiskasvatus on myös lasten vanhempien kannalta keskeinen tasa-arvokysymys, sillä toimiva varhaiskasvatus on avainasemassa lasten vanhempien mahdollisuuksissa sovittaa yhteen työtä ja perhettä. TANE vaati, että varhaiskasvatuslain luonnokselle tulee ehdottomasti tehdä perusteellinen sukupuolivaikutusten arviointi.

Muita

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti helmikuussa 2017 selvityshankkeen Suomen nykyisen kielivarannon tilasta ja tasosta sekä kehittämistarpeista. ”Monikielisyys vahvuudeksi – Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta” julkaistiin vuoden 2017 lopussa ja TANE antoi sen sisältämistä kehittämissuhteuksista lausunnon opetus- ja kulttuuriministeriölle.

TANE piti valtaosaa kielikoulutuksen kehittämissuhteuksista kannatettavina edellyttäen, että niiden toteuttamiseen on riittävät resurssit. TANE kuitenkin korosti, että kehittämissuhteusten sukupuolivaikutuksia tulee tarkastella systemaattisesti, ja kielikoulutusta tulee kehittää sukupuolitietoisesti. Lausunnossa nostettiin esiin esimerkiksi sukupuolitietoisten opetussisältöjen ja -menetelmien lisäämisen tärkeyttä.

Miehiä ja naisihmisiä – Suomen kielen seksismi ja sen purkaminen

Suomalaiset kuvittelevat puhuvansa sukupuolineutraalia kieltä, mutta ovat väärässä – suomi on piilomaskuliininen kieli, jossa ”ihminen” on enemmänkin ”mies”

– HS Nyt, 14.2.2019

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta julkaisi kauden aikana FT Mila Engelbergin väitöskirjaan pohjautuvan *Miehiä ja naisihmisiä – Suomen kielen seksismi ja sen purkaminen* -kirjan (2018). Käsikirjassa puretaan käsitystä suomesta sukupuolineutraalina kielenä ja osoitetaan kielenkäyttöön liittyviä epätasa-arvoisia rakenteita tutkimustietoon ja esimerkkiteksteihin nojaten. Tarkastelun kohteina ovat esimerkiksi sukupuoleen viittaavat tehtävänimikkeet sekä miehiin ja naisiin viittaavien nimitysten epäsymmetria.

Kirjassa käsitellään myös niin kutsuttua yleistävää maskuliinisuutta eli maskuliini-ilmaisujen käyttöä yhteyksissä, joissa niillä viitataan kaikkiin ihmisiin. Esimerkkejä yleistävästä maskuliinisuudesta ovat ilmaukset lakimies, esi-isät, muina miehinä ja jokamiehen oikeudet.

Kirja tarjoaa myös konkreettisia keinoja sukupuolitietoisempaan kielenkäyttöön. Oppaassa on pohdintatehtäviä ja runsaasti esimerkkejä, joiden avulla lukija pystyy refleктоimaan omia kielenkäytön tapojaan.

Miehiä ja naisihmisiä – Suomen kielen seksismi ja sen purkaminen -kirjoja kirjan julkistamistilaisuudessa 5.2.2019

Kirjan julkaisutilaisuudessa 5.2.2018 kuultiin puheenvuoroja sukupuolitietoisesta kielestä ja kokemuksia sen kehittämisestä. Tilaisuuden avasi TANE:n Sukupuoli, talous ja valta -jaoston puheenjohtaja, kansanedustaja Tarja Filatov, jonka jälkeen kirjan kirjoittaja FT Mila Engelberg kertoi kirjasta ja sen teemoista. Aamulehden toimittaja Matti Mörttinen puolestaan jakoi Aamulehden kokemuksia siirtymisestä sukupuolineutraalien ammattinimikkeiden käyttöön. THL:n Tasa-arvotiedon keskuksen kehittämispäällikkö Reetta Siukola taas kertoi, miten Tasa-arvotiedon keskuksen Sukupuolella väliä? -hankkeessa (2019–2020) edistetään sukupuolitietoista kielenkäyttöä. Tilaisuuden juonsi Sallamaari Muhonen.

Kirja herätti kiinnostusta niin mediassa kuin eri ammattilaistenkin keskuudessa. Kirjasta kirjoitettiin muun muassa HS Nytissä (14.2.2019), Aamulehdessä (6.2.2019) ja Helsingin Uutisissa (7.2.2019). Kielen sukupuolittuneisuudesta ja sen purkamisen keinoista kirjoitti myös Opettaja-lehti (8.3.2019) sekä Kuntatyönantajat (5.3.2019).

Kirja oli saatavilla maksutta sekä painettuna että verkkoversiona ja sitä jaettiin laajasti monenlaisille kohderyhmille. Kirja lähetettiin muun muassa kaikille peruskouluille ja lukioille, uusille ministereille ja kansanedustajille sekä eri tahojen viestintävastaaville niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla. Kirjaa

jaettiin myös TANE:n tapahtumissa ja annettiin yhteistyökumppaneille eteenpäin jaettavaksi.

Kirjaa mainostettiin mm. kaikille kirjastoille ja yliopistojen sukupuolentutkimuksen yksiköille sekä TANE:n sosiaalisen median kanavissa. Tilauksia tulikin myös useilta yksityishenkilöiltä, sekä ammattinsa puolesta kirjasta kiinnostuneilta.

Kirjasta otettiin toinen painos keväällä 2019.

Mila Engelberg, Miehiä ja naisia – Suomen kielen seksismi ja sen purkaminen -kirjan kirjoittaja, puhumassa julkistamistilaisuudessa 5.2.2019. Kuvaaja: Mari Waegelein.

Maanpuolustus ja tasa-arvo

Suomessa käytiin kauden aikana jälleen keskustelua kansalaispalvelusta ja maanpuolustuksesta. Keskustelussa oli vahvasti mukana myös sukupuolten tasa-arvo ja sen haasteet. TANE osallistui keskusteluun järjestämällä keskustelutilaisuuden ”Maanpuolustus ja tasa-arvo” 29.1.2019.

Tilaisuudessa tarjottiin erilaisia näkökulmia maanpuolustukseen ja asevelvollisuuteen sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Erilaisten asiantuntijapuheenvuorojen kautta tarkasteltiin nykytilannetta ja sitä, mihin suuntaan Suomen tulisi tulevaisuudessa kulkea. TANE:lla 2015–2019 ei ollut kantaa asevelvollisuuteen tasa-arvokysymyksenä, mutta aiheesta toivottiin käytävän seuraavalla eduskuntakaudella laajempaa keskustelua, jossa maanpuolustuksen ja asepalveluksen kehittämistarpeita pohdittaisiin laajan turvallisuuskäsitteen kehityksessä.

Ministeri Elisabeth Rehn puhui sukupuolittuneen maanpuolustuksen murroksesta Tanen Maanpuolustus ja tasa-arvo -tilaisuudessa 29.1.2019. Kuvaaja: Paula Ojansuu.

Tilaisuudessa kuultiin puheenvuorot ministeri Elisabeth Rehniltä, sotilassosiologian professori Teemu Tallbergilta, puolustusvoimien koulutuspäälliköltä prikaatikenraali Jukka Sonniselta sekä kansanedustaja Kari Uotilalta.

Elisabeth Rehn puhui sukupuolittuneen maanpuolustuksen murroksesta. Elisabeth Rehn – Bank of Ideas -ajatushautomo julkaisi toukokuussa Kansalaispalvelus kokonaisturvallisuuden tueksi -selvityksen, jonka tarkoituksena oli tuottaa päätöksentekoa tukevaa tietoa siitä, mitä kaikkia koskeva kansalaispalvelus voisi tarkoittaa ja miten se voitaisiin toteuttaa.

Teemu Tallberg pohti omassa puheenvuorossaan, kuuluuko maanpuolustus kaikille. Jukka Sonninen puolestaan puhui tasa-arvosta puolustusvoimissa ja asevelvollisuuden tulevaisuudesta. Kari Uotila herätteli puheenvuorossaan pohtimaan tasa-arvoisempia vaihtoehtoja asevelvollisuudelle. Tilaisuuden avasi TANE:n puheenjohtaja kansanedustaja Sari Raassina ja sen juonsi Juho Pylvänäinen.

Tilaisuuteen osallistui laaja joukko muun muassa asiantuntijoita, kansalaisjärjestöjen edustajia sekä puolueiden ja puolueiden nuorisojärjestöjen edustajia.

Julkaisujen digitointi

”TANE:n julkaisujen digitointi on oikea aarreaitta tutkijoille ja opiskelijoille.”

– Professori Johanna Kantola, sukupuolentutkimus, Tampereen yliopisto

Kauden aikana digitoitiin kaikki TANE:n julkaisut vuodesta 1972 lähtien. Digitointi tehtiin yhteistyössä Kansalliskirjaston kanssa ja julkaisut löytyvät Kansalliskirjaston digitaalisten aineistojen kokoelmasta ”Tasa-arvoasian neuvottelukunta”. Tekijänoikeudellisista syistä aineisto on kuitenkin luettavissa vain Suomen vapaakappalekirjastoissa.

Digitoidun aineiston kautta on mahdollista tutustua eri vuosikymmeninä käytyihin tasa-arvokeskusteluihin. 1970-luvun alussa keskusteltiin paljon työelämän tasa-arvosta sekä perhevapaista: TANE ehdotti mm. isyysvapaata vuosia ennen kuin se saatiin lainsäädäntöön. TANE:n julkaisuissa käsiteltiin alkuaikoina paljon myös koulutuskysymyksiä. 1980-luvulla puolestaan esillä olivat samapalkkakysymykset.

Digitoidussa aineistossa on myös muun muassa vaaleihin liittyviä julkaisuja eri vuosikymmeniltä, kansainvälistäkin huomioita saaneita tutkimuksia sukupuolistuneesta väkivallasta sekä monipuolisesti näkökulmia miehet ja tasa-arvo-kysymyksiin. Julkaisuissa on myös aineistoja liittyen YK:n naisten oikeuksien sopimukseen (CEDAW) ja sen ratifiointiin Suomessa.

Aineiston monipuolisuus tekee näkyväksi tasa-arvokysymysten laajuuden ja TANE:n roolin tasa-arvon edistäjänä hyvinkin moninaisissa kysymyksissä. Toisaalta jotkin teemat ovat ajankohtaisia vuosikymmenestä toiseen.

[Digitoitujen julkaisujen lista löytyy TANE:n verkkosivuilta.](#)

Liitteet

Liite 1: Tilaisuudet

Vuosi 2015

2.12.2015 Sukupuoli ja talous – 20 vuotta Pekingistä. Eduskunta Pikkuparlamentin auditorio, Helsinki, yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan, ulkoasiainministeriön, Sukupuolentutkimus-/Genusforskning-lehden ja Suomen YK-liiton kanssa

Vuosi 2016

15.7.2016 SuomiAreena: Keskustelutilaisuus naisrauhasta ja seksuaalisesta ahdistelusta. Pori.

31.8.2016 100 tasa-arvotekoa: Toimittajatapaaminen. Yhteistyössä Naisjärjestöjen Keskusliiton kanssa.

13.10.2016 Tasa-arvopäivät: Kuntavaikuttamisen monet kasvot – Miten tasa-arvo toteutetaan kunnissa? -työpaja. Helsinki. Yhteistyössä WoM Oy.

10.11.2016 Miehen työ 2016 -palkinto Ali Jahangirille ja Abdirahim "Husu" Husseinille. Säätytalo, Helsinki.

15.11.2016 Naisten poliittisten oikeuksien 110-vuotisjuhla. Kino Andorra, Helsinki.

8.12.2016 Samapalkkaisuuden politiikka -kirjan julkistamistilaisuus ja paneelikeskustelu. Eduskuntapuolueiden kansanedustajat, Musiikkitalo, Helsinki.

16.12.2016 100 tasa-arvotekoa -hankkeen starttitilaisuus. Helsingin kaupungintalon juhlasali. Yhteistyössä 100 tasa-arvotekoa -kunniatoimikunnan, Naisjärjestöjen Keskusliiton ja Helsingin kaupungin kanssa.

Vuosi 2017

8.2.2017 Lapsen oikeus vanhempiin – huolto- ja tapaamisoikeudet puntarissa -seminaari. Yhteistyössä eduskunnan lakivaliokunnan ja oikeusministeriön kanssa.

1.3.2017 Tasa-arvovaalit: puolueet tentissä. Kuntavaalit. Yhteistyössä NYTKIS ry:n kanssa.

14.7.2017 SuomiAreena: Keinokohtuja ja muita utopioita? Tasa-arvoteko- ja nyt ja 100 vuoden päässä -keskustelutilaisuus. Kaupungintalon piha, Pori, yhteistyössä Naisjärjestöjen Keskusliiton kanssa.

13.–14.7.2017 SuomiAreena: Kansalaistoripaikka. Pori.

2.10.2017 Suomalaisten naisten kansainvälinen historia näkyville! -poikki-tieteellinen seminaari naisten kansainvälisestä toiminnasta. Kansallisarkisto, Helsinki, yhteistyössä Kansallisarkiston ja Suomen YK-liiton kanssa.

23.10.2017 Kestämättömät vajeet? Tasa-arvoisen talouspolitiikan raameja rakentamassa. Suomen Pankin rahamuseo, Helsinki, yhteistyössä Tasa-arvo- vaje -hankkeen ja Suomen Pankin kanssa.

10.11.2017 100 tasa-arvotekoa -hanke: 100 tasa-arvotekoa juhla. Helsingin yliopiston juhlasali, yhteistyössä Naisjärjestöjen Keskusliiton kanssa.

21.11.2017 TANE 45-vuotta ja Miehen työ -palkinto Väestöliiton Poikien Puhe- limelle. Kulttuuritehdas Korjaamon vintti, Helsinki.

Vuosi 2018

12.6.2018 Media tasa-arvon edistäjänä -keskustelutilaisuus. Tiedekulma, Hel- sinki, Tasa-arvotekoilla vaikuttavuutta -hanke, yhteistyössä Naisjärjestöjen Kes- kusliiton kanssa.

16.7.2018 SuomiAreena: Nuoret haastavat: #MeToo:n jälkeen kohti seksuaa- lista itsemääräämisoikeutta -keskustelutilaisuus. Pori, yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikön, Exit ry:n ja Naisasialiitto Unionin kanssa.

30.8.2018 Tasa-arvoteko-aamukahvit. ravintola Sisäpiha, Helsinki, Tasa-arvo- teoilla vaikuttavuutta -hanke.

3.10.2018 Tasa-arvolla vaikuttavuutta -foorumi. Tasa-arvotekoilla vaikuttavuut- ta -hanke, yhteistyössä Naisjärjestöjen Keskusliiton ja Ylen kanssa.

7.11.2018 Miesjaoston 30-vuotisjuhlaseminaari: Tasapeli – Nuoret, pelit ja sukupuoli. Musiikkitalo, Helsinki, yhteistyössä Poikien Talon, Helsingin kau- pungin nuorisopalvelujen Non-Toxic – Syrjimätön pelikulttuuri -hankkeen ja digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskus Verken kanssa.

7.11.2018 Miesjaoston juhlavastaanotto ja Miehen työ -palkinto Kari Uotilalle. Musiikkitalo, Helsinki.

Vuosi 2019

29.1.2019 Maanpuolustus ja tasa-arvo -keskustelutilaisuus. Hotelli Presidentti, Helsinki.

5.2.2019 Mila Engelbergin kirjan Miehiä ja naisihmisiä – Suomen kielen seksismi ja sen purkaminen julkistaminen. Tiedekulma, Helsinki.

5.3.2019 Huomisen Suomen teot – Millä askelilla kohti tasa-arvoa? -eduskuntavaalipaneeli. Oodi, Helsinki, yhteistyössä NYTKIS ry:n kanssa.

8.3.2019 Seksuaalinen häirintä työpaikoilla – #metoo Miten tästä eteenpäin? -naistenpäivän keskustelutilaisuus. Tasa-arvotiedoilla vaikuttavuutta -hanke, yhteistyössä Naisjärjestöjen Keskusliiton kanssa.

9.4.2019 Naiskunnan- ja kaupunginjohtajien verkostoitumis- ja vaikuttamistapaaminen. Vantaan kaupungintalo, Vantaa.

27.5.2019 Miehen työ -palkinto Isähaasteelle. Hotelli Klaus K, Helsinki.

4.6.2019 Tasa-arvo vaaliuutisoinnissa -keskustelutilaisuus. Tiedekulma, Helsinki, Tasa-arvotiedoilla vaikuttavuutta -hanke, yhteistyössä Naisjärjestöjen Keskusliiton kanssa.

18.9.2019 Sukupuolten tasa-arvo tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa -seminaari. Musiikkitalo, Helsinki, yhteistyössä Nordwit-huippuyksikön, Tampereen yliopisto kanssa.

Liite 2: Lausunnot

Vuosi 2015

17.11.2015 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 10/4.1./15: Asiantuntijalausunto TyV:n kokoukseen 18.11.2015. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto hallituksen esityksen luonnoksesta koskien vähittäiskaupan ja parturi- ja kampaamoliikkeiden aukioloja säätelevän lain kumoamista ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain muuttamista (HE 88/2015 vp)

4.12.2015 Lapsiasiavaltuutetulle dnro 9/4.1./15: Arvio koulutuksen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tilasta lapsiasiavaltuutetulle

Vuosi 2016

23.2.2016 Opetus- ja kulttuuriministeriölle dnro 2/4.1./16: Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaiksi

20.4.2016 Sosiaali- ja terveysministeriölle dnro 3/4.1./16: Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeista naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain sekä tasa-arvovaltuutetusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

15.6.2016 Oikeusministeriölle dnro 5/4.1./16: Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kannanotto hallituksen tasa-arvo-ohjelmasta

20.6.2016 Oikeusministeriölle dnro 4/4.1./16: Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutetun toimien yhdistämisestä

27.6.2016 Oikeus- ja työministeri Jari Lindströmille dnro 6/4.1./16: Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan aloite, että oikeusministeriö asettaisi työryhmän valmistelemaan ehdotusta lapsen huolto- ja tapaamisoikeutta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi ja että se samalla asettaisi seurantaryhmän seuraamaan ja arvioimaan työryhmän työtä

15.9.2016 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 8/4.1./16: Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto HE 98/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain ja tasa-arvovaltuutetusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

23.9.2016 Ulkoasianministeriölle dnro 9/4.1./16: Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto naisten syrjinnän poistamista käsittelevän komitean (CEDAW) naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan yleissuosituksen uudistamisesta

23.9.2016 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 10/4.1./16: Asiantuntijakuuleminen 23.9.2016 VNS 5/2016 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

29.9.2016 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 11/4.1./16: Asiantuntijakuuleminen 29.9.2016 HE 105/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain, merityösopimuslain sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta

30.9.2016 Lapsiasiainvaltuutetulle dnro 7/4.1./16: Lausunto lapsiasiainvaltuutetun vuosikirjaa 2017 varten

20.10.2016 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 12/4.1./16: Asiantuntijakuuleminen 20.10.2016 HE 153/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi aikuiskoulutuksesta annetun lain, Koulutusrahastoista annetun lain 1§:n muuttamisesta

9.11.2016 Sosiaali- ja terveysministeriölle dnro 14/4.1./16: Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle maakuntauudistukseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi

Vuosi 2017

20.1.2017 Sosiaali- ja terveysministeriölle dnro 1/41./17: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle alkoholilain kokonaisuudistukseksi

20.3.2017 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 4/4.1./17: Lausunto VNS 1/2017 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta. Agenda 2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistuvasti

28.3.2017 Sosiaali- ja terveysministeriölle ja valtiovarainministeriölle dnro 3/41./17: Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa

28.3.2017 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 5/4.1./17: Lausunto HE 19/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkista työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 5 luvun 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta Asiantuntijakuuleminen 29.3.2017

5.4.2017 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 6/4.1./17: Lausunto HE 15/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamisesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi. Asiantuntijakuuleminen 6.4.2017

26.4.2017 Työ- ja elinkeinoministeriölle dnro 7/4.1./17: Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista

17.5.2017 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 8/4.1./17: Lausunto VNS 4/2017 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018 - 2021. Asiantuntijakuuleminen 18.5.2017

13.7.2017 Opetus- ja kulttuuriministeriölle dnro 9/4.1./17: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamisesta

18.9.2017 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 11/4.1./17: Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle HE 80/2017 vp laeiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Asiantuntijakuuleminen 19.9.2017

2.10.2017 Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle dnro 12/4.1./17: Lausunto E 37/2017 vp Valtioneuvoston selvitys: OSA; Komission tiedonanto lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä

10.10.2017 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 13/4.1./17: Lausunto HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018. Asiantuntijakuuleminen 10.10.2017

30.10.2017 Työ- ja elinkeinoministeriölle dnro 7/4.1./17: Kommentti hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista

13.11.2017 Oikeusministeriölle dnro 14/4.1./17: Lausunto työryhmän mietinnöstä Lapsenhuoltolain uudistaminen OM mietintöjä ja lausuntoja 47/2017

29.11.2017 Sosiaali- ja terveysministeriölle dnro 15/4.1./17: Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa

Vuosi 2018

26.1.2018 Sosiaali- ja terveysministeriö/tasa-arvoyksikkölle dnro 2/4.1./18: Lausunto hallituksen tasa-arvo-ohjelman väliraportista

26.2.2018 Opetus- ja kulttuuriministeriölle dnro 1/41./18: Lausunto OKM:n Monikielisyys vahvuudeksi – Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta. Ehdotukset kielikoulutuksen kehittämiseksi.

5.3.2018 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 4/4.1./18: Lausunto HE 188/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle vaihtelevaa työaikaa noudattavan työntekijän asemaa parantavaksi lainsäädännöksi

18.3.2018 Opetus- ja kulttuuriministeriölle dnro 3/4.1./18: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi

3.5.2018 Terveysten- ja hyvinvoinnin laitokselle dnro 5/4.1./18: Kyselyn vastaus Sote- ja maakuntauudistusten tutkimuksellinen arviointi: taustakysely organisaatioille

5.4.2018 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 6/4.1./18: Lausunto HE +15/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi. Asiatuntijakuuleminen 6.4.2018

5.4.2018 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 7/4.1./18: Lausunto HE 16/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

25.4.2018 Oikeusministeriölle dnro 8/4.1./18: Lausunto mietinnöstä Arvio-
muistio rikoslain viimeaikaisesta kehityksestä ja tulevista kehitystarpeista. Eräät seksuaali-, väkivalta-, rattijuopumus- ja talousrikokset. Oikeusministeriö Mietintöjä ja lausuntoja 7/2018

25.4.2018 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 9/4.1./18: Lausunto Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2019-2022, VNS 1/2018 vp

24.5.2018 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle dnro 10/4.1./18: Lausunto HE 35/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

21.6.2018 Opetus- ja kulttuuriministeriölle dnro 11/4.1./18: Lausunto Kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain uudistaminen –työryhmämietinnöstä / Opetus- ja kulttuuriministeriö Julkaisuja 2018:23

3.9.2018 Oikeusministeriölle dnro 13/4.1.2018: Lausunto alaikäisavioliittojen sääntelytarpeesta. Oikeusministeriö Selvityksiä ja ohjeita 21/2018

20.6.2018 Aloite dnro 14/4.1./18: TANEn hallitusohjelmatavoitteet vuosille 2019–2023

29.9.2018 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, asiantuntijakuuleminen dnro 15/4.1./18: Lausunto HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

1.10.2018 Työministeriölle dnro 16/4.1./18: Lausunto ILO:n Kansainvälisen työkonferenssin vuoden 2019 standardiaiheesta työelämässä ilmenevän väkivallan ja häirinnän lopettamisesta

11.10.2018 Sosiaali- ja terveysministeriö / tasa-arvoyksikölle dnro 17/4.1./18: Lausunto samapalkkaisuusohjelman 2016-2019 kokonaisarviointista

23.10.2018 Aloite Yleisradio politiikka ja yhteiskunta -toimitukselle, MTV:lle ja Helsingin Sanomille dnro 18/4.1./18: Ehdotukset vaalikoneen tasa-arvoisyymyksiksi

Vuosi 2019

15.1.2019 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, asiantuntijakuuleminen dnro 1/4.1./19: Hallituksen esitys eduskunnalle työaikalainsäädännön eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 158/2018 vp

24.1.2019 Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle asiantuntijakuuleminen dnro 2/4.1.19: Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018 K/22/2018 vp

31.1.2019 Oikeusministeriölle dnro 20/4.1./18: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitysten laatimisohjeiksi, HELO-työryhmän mietintö. OM Selvityksiä ja ohjeita 49/2018

6.2.2019 Eduskunnan sivistysvaliokunnalle, asiantuntijakuuleminen dnro 3/4.1./19: Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018 K/22/2018 vp

11.4.2019 Opetushallitukselle dnro 5/4.1./19: Lausunto lukion opetussuunnitelman perusteiden luonnoksesta, OPH-632-2019

31.5.2019 Oikeusministeriölle dnro 6/4.1./19: Lausunto Oikeushallintovirastoeselvityksestä, VN/6598/2018

Liite 3: Julkaisut ja esitteet

Vuosi 2016

Milja Saari: Samapalkkaisuuden politiikka. TANE-julkaisuja (2016) 17. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta TANE, Helsinki 2016.

TANE – tasa-arvoasiain neuvottelukunta, esite (päivitetty)

TANE – delegationen för jämställdhetsärenden, broschyr (updaterad)

TANE – council for gender equality, brochure (updated)

Naisen euro (päivitetty)

Kvinnans euro (updaterad)

A woman's euro (updated)

Vuosi 2017

Hakulinen, Tuovi; Onwen-Huma, Hanna; Varsa, Hannele; Pulkkinen, Pia; Sandt, Milla: Sukupuolten tasa-arvo neuvolan asiakastyössä. Opas vanhempien ja lasten tukemiseen sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:1. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 2017.

Vuosi 2018

Mila Engelberg: Miehiä ja naisihmisiä – Suomen kielen seksismi ja sen purkaminen. TANE-julkaisuja (2018) 18. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta TANE, Helsinki 2018.

Liite 4: Tanen hallitusohjelmatavoitteet 2019-2023

Hallituksen tasa-arvopolitiikan suuret linjat

- Hallitus sitoutuu sukupuolten tasa-arvon edistämiseen hallitusohjelmassa, talousarvioprosessissa ja kaikissa keskeisissä reformeissa.
- Seuraavan hallituskauden aikana laaditaan uusi tasa-arvoselonteko.
- Hallitus laatii tasa-arvo-ohjelman.

Perhevapaa uudistus

- Perhevapaa järjestelmä uudistetaan 6+6+6-mallin pohjalta.
- Uudistuksessa on lisättävä isälle korvamerkittyä ansiosidonnaista vapaata.
- Perhevapaoikeuksien määrittelyssä huomioidaan moninaiset vanhemmuuden muodot.

Koulutus ja työurat

- Ennaltaehkäistään ja puretaan sukupuolen mukaista segregatiota kasvatuksessa, koulutuksessa ja työelämässä.
- Edistetään varhaista puuttumista sukupuolittuneeseen väkivaltaan ja häirintään kouluissa.
- Vakiinnutetaan sukupuolitietoinen opetus varhaiskasvatuksesta alkaen kaikille koulutusasteille keinona purkaa sukupuolistereotyyppioita. Sisällytetään opettajankoulutukseen pakollisia sukupuolten tasa-arvoa käsitteleviä kursseja.
- Kavennetaan sukupuolten välisiä oppimiseroja.

Sukupuolittunut väkivalta

- Rikoslaki uudistetaan siten, että raiskaus määritellään Istanbulin sopimuksen mukaisesti suostumuksen puutteen kautta.
- Budjettikehyksessä varataan resurssit väkivallan uhrien palveluihin, ml. turvakodit ja seksuaalirikosten uhrien tukikeskukset.
- Budjettikehyksessä varataan korvamerkittyä rahoitusta ihmiskaupan uhrien turvalliseen ja tuettuun majoitukseen.
- Ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rikosprosessin kytköstä heikennetään siten, että lainsäädäntö ja sen soveltaminen ovat nykyistä paremmin sopusoinnussa Suomea sitovan kansainvälisen ja EU-oikeuden kanssa.

Palkkatasa-arvo

- Poistetaan sukupuolten välisiä palkkaeroja mm. lisäämällä työntekijöiden ja työpaikan luottamushenkilöiden oikeutta saada palkkatietoja palkkojen vertaamiseksi.
- Samapalkkaisuusohjelmaa jatketaan ja tehostetaan.

Lainsäädännön muutostarpeita

- Seksuaalirikoslainsäädäntö (rikoslain 20 luku) tarkistetaan ja uudistetaan perusteellisesti.
- Toteutetaan translain kokonaisuudistus siten, että sukupuolen korjaushoidot erotetaan sukupuolen juridisesta vahvistamisesta. Vaatimukset lisääntymiskyvyttömyydestä ja täysi-ikäisyydestä poistetaan.
- Kielletään intersukupuolisten lasten kiireetön, lääketieteellisesti ei-välttämätön sukupuolta muokkaava hoito.
- Säädetään erillislaki, joka parantaa ihmiskaupan uhrien asemaa palveluiden saajina.
- Asumistukea ja muuta perheiden sosiaaliturvaa uudistettaessa lainsäädännössä huomioidaan eroperheiden asema ja vahvistetaan vuoroasumisen mahdollisuuksia.
- Sukupuolivaikutukset arvioidaan kaikkien ministeriöiden lainsäädäntövalmistelussa.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

PL 33

00023 Valtioneuvosto

0295 16001 (vaihde)

tane.stm@gov.fi

etunimi.sukunimi@gov.fi

www.tane.fi

@tasaarvoTANE

facebook.com/tasaarvo

TANE

tasa-arvoasiain
neuvottelukunta